

NUMMER #74 DECEMBER 2022

Radbord

MAGAZINE

Identiteit

Als je bijna honderd jaar bent, verwacht je zo langzamerhand wel duidelijk te hebben wie je bent. Toch is dat niet zomaar gegeven. Een identiteit is namelijk minder vaststaand dan het lijkt. Het gaat over hoe je jezelf ziet, maar ook over hoe een ander je ziet. Een identiteit is plaats- en tijdgebonden. Er waren tijden dat je identiteit bepaald werd door afkomst of beroep, of door religie. In sommige landen wordt je identiteit vooral bepaald door je familie, in andere door je geslacht. Voor sommigen lijkt huidskleur of gender sterk bepalend, voor anderen politieke overtuiging. Jezelf zijn is sinds de jaren zestig van de vorige eeuw in de westerse wereld een positieve waarde geworden, maar dat leidt tegelijkertijd tot de veelgestelde vraag: wie ben ik eigenlijk? Ondanks vele (zelfhulp)boeken over dit onderwerp, lijkt die vraag voor velen niet eenvoudig te beantwoorden. Dat doet echter niets af aan het belang van het stellen van die vraag, niet alleen bij personen, maar ook bij instituties zoals een universiteit.

De Radboud Universiteit viert komend jaar haar eeuwfeest en heeft het afgelopen jaar gebruikt om na te denken over haar identiteit, mede ingegeven doordat de juridische band met de katholieke kerk is verbroken. Velen binnen en buiten de universiteit zijn in gesprek gegaan en volgend jaar verwachten we de uitkomsten van deze gesprekken. Alom worden de gesprekken gewaardeerd. Interessant genoeg blijken zulke gesprekken vaker gevoerd te zijn, zelfs al vóór de start van de universiteit, en intensief eind jaren

zestig en begin jaren zeventig van de vorige eeuw. Universiteitshistoricus Jan Brabers geeft zelfs aan dat zulke gesprekken kenmerkend zijn voor de identiteit van de universiteit. Steeds was het duidelijk dat academische vrijheid een kernwaarde van de universiteit is, en ook dat er spanning bestaat tussen de visie van de rooms-katholieke kerk en haar vertegenwoordigers in Nederland enerzijds en die van de universitaire gemeenschap anderzijds, vooral wat betreft medisch-ethische onderwerpen. Tegelijkertijd bestaan er belangrijke kernwaarden die gedeeld worden, zoals de waardigheid van iedere persoon, solidariteit, en zorg voor de ander en de wereld om ons heen.

In dit nummer van *Radboud Magazine* is een veelheid van stemmen aanwezig, stemmen van mensen die nadenken over en invulling geven aan de identiteit van de Radboud Universiteit. Hieruit blijkt dat de universiteit méér is dan een plek om te leren, te doceren, te onderzoeken, of daar anderszins aan bij te dragen. Het is een plek waar mensen samenwerken en zich ontwikkelen. Een gemeenschap die van betekenis wil zijn, die oproept tot reflectie en die verantwoordelijkheid wil nemen voor de aarde en alles wat leeft. Ik hoop dat dit magazine in de komende periode bijdraagt aan reflectie en bezinning, iets waar de periode van Kerstmis en de jaarwisseling zich bij uitstek voor leent.

*Rector magnificus Han van Krieken,
gasthoofdredacteur*

De Radboud Universiteit (en het *Radboud Magazine*) vieren feest

Volgend jaar vieren we het honderdjarig bestaan van de Radboud Universiteit en dat doen we uiteraard graag samen met u. Daarom ontvangt u in het voor- en najaar twee speciale edities van *Radboud Magazine*, vol inspirerende verhalen, nieuwe inzichten en een terugblik op honderd jaar Radboud Universiteit.

INHOUD

04 ZORGETHICUS **ELS VAN WIJNGAARDEN** ZOEKT DE ESSENTIE VAN LEVEN EN STERVEN

14 ARTS EN **ALUMNUS VAN HET JAAR** DROOMT NOG ALTIJD OVER AFGHANISTAN

20 BISSCHOP **GERARD DE KORTE:** 'UNIVERSITEIT HOORT NOG STEEDS BIJ DE KATHOLIEKE FAMILIE'

28 **SPINOZAPREMIERWINNAAR** VERRIJKT CAMPUS MET RUIMTE VOOR REFLECTIE EN RUST

32 STUDENTEN WILLEN UNIVERSITEIT BEZIELEN MET **MINDER EENZAAMHEID EN MEER GELUK**

38 **THOMAS QUARTIER** LAAT STEMMEN VAN PROFETEN SPREKEN

40 GEDACHTEGOED **LAUDATO SI'** LANDT OP DE RADBOUD UNIVERSITEIT

44 VOOR HUISARTS **MARIA VAN DEN MUIJSENBERGH** TELT ELK MENS

Zo zie ik Radboud

MEDEWERKERS EN STUDENTEN BLAZEN **DE WAARDEN VAN DE UNIVERSITEIT** NIEUW LEVEN IN

Pagina's 13, 19, 27, 39, 43 en 51

04

14

20

28

32

44

colofon Radboud Magazine
is het kwartaalblad voor alumni en relaties van de Radboud Universiteit

Redactieadres
(ook voor adreswijzigingen)
Marketing & Communications
Postbus 9102 | 6500 HC Nijmegen
Tel: 024-361 22 30
E-mail: info@alumni.ru.nl

Redactie
Han van Krieken (gasthoofdredacteur),
Paul van den Broek (bladcoördinator),
Martijn Gerritsen, Annemarie Hinten,
Eva Naus, Jurijn de Vos

Medewerkers aan dit nummer
Vincent Decates, Susanne Geuze,
Annemarie Haverkamp, Jos Joosten,
Inge Mutsaers, Bea Ros, Marco
Ventura, Wout Waanders, Machiel
van Zanten (eindredactie), Peter
Zunneberg, Stijn Zunneberg

Fotografie
Dick van Aalst, Bert Beelen, Mona van
den Berg, Peter Cox, Duncan de Fey,
Erik van 't Hullenaar, Peter van Tuijl

Illustratie cover
Gloedcommunicatie, Nijmegen

Vormgeving en opmaak
Gloedcommunicatie, Nijmegen
www.gloedcommunicatie.nl

Drukwerk
Zalsman B.V.
Radboud Magazine wordt gedrukt op
houtvrij offset en verpakt in
milieuvriendelijk rietsuikerfolie. Drukkerij
Zalsman B.V., levert met 'CO₂-neutraal à
la Zalsman' een bijdrage aan een beter
milieu en een betere wereld.

FSC-logo
plaatsen
(Zalsman informeren)

Redactieraad
prof. dr. Otto Boerman (voorzitter),
Marian Bogaard (secretaris),
prof. mr. Paul Bovend'Eert,
Rob Janssen, MA,
drs. Koen Overeem,
prof. dr. Floris Rutjes,
prof. dr. José Sanders,
drs. Mascha van Vark,
dr. Hartger Wassink

ELS VAN WIJNGAARDEN

Op zoek naar de essentie van leven en sterven

Wat betekent het voor Nederlanders om ouder te worden en te sterven? Over die vraag buigt zorgethicus Els van Wijngaarden zich de komende jaren met een team onderzoekers in het Radboudumc. Waarom past haar werk zo goed bij de Nijmeegse universiteit? "Praten over de dood raakt aan wat er in het leven echt toe doet."

TEKST SUSANNE GEUZE | FOTOGRAFIE BERT BEELEN

Voor een buitenstaander klinkt het misschien vreemd: iemand die promoveerde op een studie naar ouderen met een euthanasiewens, en aan de slag gaat bij een universitair ziekenhuis met katholieke wortels. Maar wie met Els van Wijngaarden praat, raakt al gauw overtuigd van het tegendeel. Het is juist heel logisch dat ze sinds maart dit jaar in Nijmegen werkt, zegt de zorgheticus opgewekt. “Het Radboudumc heeft een leerstoel ‘Zingeving in de gezondheidszorg’, als enig academisch ziekenhuis in Nederland. Daardoor is hier een uitstekende voedingsbodem voor gesprekken over de vraag hoe we betekenis geven aan het leven van patiënten. Het thema leeft ook onder zorgverleners, dat merkte ik meteen. Natuurlijk, elk ziekenhuis zal zeggen dat persoonsgerichte zorg belangrijk is. Maar wij gaan een stap verder, door die zingeving wetenschappelijk te onderzoeken.” Toen Yvonne Engels, hoogleraar Zingeving, Van Wijngaarden opbelde met de vraag of ze ervoor voelde om in het Radboudumc een eigen onderzoekslijn te starten, hoefde ze dan ook niet lang na te denken.

Na een uitgebreid traject sleepte ze een zogenaamde *Hypatia tenure track grant* in de wacht: een grote beurs, waarmee ze vier jaar lang een vijfkoppig onderzoeksteam aan het werk kan zetten. De bedoeling is om oudere patiënten in het ziekenhuis te volgen tijdens gesprekken over levenseindebeslissingen.

DOODSWENS

Van Wijngaarden (1976) ontpopte zich de afgelopen jaren tot een belangrijke stem in het maatschappelijk debat over ouder worden en sterven. Als promovendus haalde ze met haar onderzoek al de voorpagina van *Trouw*. Bij haar promotie in 2016 nam niemand minder dan Edith Schippers, destijds minister van Volksgezondheid, het publiëksboek *Voltooid leven* in ontvangst. Niet lang daarna kreeg Wijngaarden de opdracht om voor het kabinet verder onderzoek te doen naar ouderen met

A portrait of Els van Wijngaarden, a woman with long brown hair, wearing a dark blue shirt, looking slightly to the right with a smile. The background is a blurred green and brown foliage.

‘DE AFWEGING
MOET IEDERE KEER
OPNIEUW
ZORGVULDIG
WORDEN GEMAAKT’

een doodswens. De achterliggende vraag: moet je de wens van deze mensen regelen in een wet?

Uw conclusie: wees voorzichtig, want zo'n doodswens kan ook weer weggaan.

“Ja. Mensen kunnen een diepgevoelde wens hebben om te sterven, en dat moment zelf te bepalen. Maar wanneer je doorvraagt, blijkt soms dat ze niet per se dood willen, maar dat ze geen andere uitweg meer zien. Er waren ook mensen bij wie de wens om te sterven na een tijdje verdween, doordat hun situatie aanmerkelijk veranderde. Tegelijkertijd waren er ook mensen bij wie de wens alleen maar toenam. Voor de duidelijkheid: de groep min of meer gezonde mensen met een actieve wens tot levensbeëindiging is in Nederland relatief klein. Het gaat om zo'n tienduizend ouderen. Factoren die een rol spelen zijn onder meer geestelijke en lichamelijke aftakeling, eenzaamheid of het gevoel tot last te zijn. En een aanzienlijk deel van de onderzochte groep bleek in een sociaal-economisch moeilijke situatie te zitten, denk dan vooral aan lageropgeleiden en aan mensen met financiële zorgen. Dat roept vragen op. Is het wenselijk om zulke problemen 'op te lossen' met een zelfgekozen levenseinde? Moet je dat als overheid faciliteren?”

Wat is uw eigen antwoord op die vraag?

“Hoe langer ik me erin verdiep, hoe moeilijker ik het vind om daar antwoord op te geven. Dit zijn complexe vraagstukken, die je echt per situatie moet beoordelen. Dat vind ik ook mooi aan onze huidige euthanasiewetgeving – het is niet zwart-wit. De vraag is telkens: is er voor deze persoon, met deze aandoening of combinatie van ziekten, sprake van ondraaglijk lijden? Kijk, voor de één is blindheid iets waarmee je kunt leven. Terwijl het voor een ander kan betekenen dat de dingen die het leven voor hem of haar zin geven, onmogelijk worden. Als er dan nog andere aandoeningen bovenop komen, en je hebt bijvoor-

beeld geen partner meer, kan zo'n situatie inderdaad als ondraaglijk en uitzichtloos worden ervaren. En die afweging moet iedere keer opnieuw zorgvuldig worden gemaakt.”

Verlieservaringen

Van Wijngaarden spreekt als een wetenschapper pur sang: oprecht nieuwsgierig naar de wereld, genuanceerd en zorgvuldig in haar formuleringen. Toch lag het niet voor de hand dat ze de academische wereld in zou gaan. Ze komt uit een schippersfamilie “van doeners”. Voordat ze theologie en religiewetenschappen studeerde, volgde ze een opleiding mode en textiel. “Tijdens mijn masteropleiding zei een docent: jij zou het in je mars hebben om te promoveren. Maar in eerste instantie zag ik dat mezelf niet doen, ik had helemaal geen voorbeelden in mijn omgeving.” Na haar studie ging ze aan het werk als geestelijk verzorger bij organisaties in de gehandicapten- en ouderenzorg. Later combineerde ze dat met een functie als docent ethiek op het hbo. Toen begon het te kriebelen: ze zocht wetenschap-

pelijke verdieping en beet zich als buitenpromovendus vast in de beweegredenen van ouderen met een doodswens. “Dat fascineerde me. Wat brengt iemand ertoe om te zeggen: ik lijd zodanig aan het leven dat ik niet meer verder wil? En dat zonder dat ze ernstig ziek zijn. Er werd volop over gedebatteerd: iedereen had er een mening over. Ik dacht vooral: wat is nu de achterliggende ervaringswereld van deze mensen?”

Wat fascineert u precies aan het stervensproces?

“Ik ben altijd geboeid geweest door levensvragen en existentiële vragen. Als geestelijk verzorger heb je daar natuurlijk ook veel mee te maken. Wat doet ertoe in het bestaan, wat heb je nodig om als mens een betekenisvol leven te leiden, hoe geef je richting aan je leven? Daar gesprekken over voeren, vind ik intrigerend. Mensen zeggen weleens: wat een moeilijk onderwerp, ga toch wat leuk doen. Maar voor mij raakt praten over de dood aan wat er in het leven echt toe doet.” Bovendien is het thema in onze samenleving heel actueel, benadrukt ze. “Steeds meer mensen in Nederland zijn boven de pensioenleeftijd, en dat aantal neemt de komende jaren alleen maar toe. Ouder worden gaat in veel gevallen gepaard met verlieservaringen. Als je ouder wordt, verlies je steeds meer mensen om je heen. Maar je verliest ook je werk en je rol in de samenleving verandert. Daarnaast raak je vaak lichamelijke functies kwijt, soms word je zelfs ernstig ziek. Ook dat heeft weer gevolgen voor je sociale leven en bewegingsvrijheid. “De vraag is: welke plek heeft dat verlies, in een seculiere samenleving die draait om jong en fit zijn, om meedoen? En hoe zorg je ervoor dat mensen tot het einde van betekenis kunnen zijn, zonder dat te roman-tiseren? Er is een sterke neiging om het lijden te willen oplossen of fixen. Terwijl dat soms gewoon niet kan. >

Geboren Dordrecht, 1976

Studie Religiestudies Vrije Universiteit (2009, cum laude).

Loopbaan Zorgethicus, hoofddocent in het Radboudumc en leidinggevende van de onderzoeksgroep 'Zingeving en ethiek rond ouder worden en sterven'. Eerder verbonden aan de Universiteit voor Humanistiek, waar ze in 2016 promoveerde op een onderzoek naar ouderen die hun leven als voltooid beschouwen. De publieksversie van haar proefschrift, *Voltooid leven. Over leven en willen sterven*, verscheen bij uitgeverij Atlas Contact.

Het is belangrijk om daarover te praten. Als maatschappij, maar ook in het ziekenhuis. De volgende vraag is: hoe voer je hierover een goed gesprek met alle betrokkenen? Dat gaan wij onderzoeken.”

Wat kunt u al zeggen over hoe je zo'n gesprek aanpakt?

“Je moet altijd het belang van de patiënt voor ogen blijven houden. Wat is belangrijk voor deze specifieke persoon? Is dat een experimentele ingreep, ook als die mogelijk grote gevolgen heeft? Stel dat het dagelijks rondje met de hond voor iemand ongelooflijk belangrijk is, maar dat een operatie gepaard gaat met het risico niet meer te kunnen lopen. Dan moet je je afvragen of zo'n operatie wel het goede is om te doen. Daar moet je samen over praten. “Ook moet je naar het totaalplaatje kijken. Zodat het gesprek niet alleen gaat over wat de patiënt lichamelijk mankeert, maar ook over diens sociale context. Is de mantel-

'ALS JE NIET MEER GELOOFT, WAT DOE JE DAN OM ELKAAR TE TROOSTEN?'

zorgers bijvoorbeeld een fitte dochter of een partner die zelf ook ziek en kwetsbaar is? Zoiets heeft enorme impact. Het kan zelfs invasief zijn – sommige filosofen spreken van een vorm van geweld – om zonder nadenken door te behandelen. Niet-medische afwegingen krijgen gelukkig steeds meer een rol bij medische beslissingen.”

Een besluit om te stoppen met behandelen heeft ook gevolgen.

“Zeker, en het kan grote angst oproepen. Je

CULTUURTIP

Concert oude muziek met koor Tenebrae: een Engelse kerst, zondag 18 december, 14.15 uur, De Vereniging Nijmegen.

“Sinds mijn tienertijd ben ik een groot liefhebber van oude-muziekconcerten. In de week voorafgaand aan kerst voert het Britse koor Tenebrae een prachtig adventsprogramma uit, waarin traditionele *Christmas carols* worden afgewisseld met hedendaags repertoire. Vorig jaar heb ik kerst gevierd in Oxford, met Tenebrae is de Engelse kerst dit jaar ineens weer dichtbij.”

kunt veel onzekerheid wegnemen door mensen goed voor te lichten. Wat is palliatieve zorg? Welke vormen zijn er? Hoe kan deze zorg het lijden in de laatste fase verlichten? Als het gaat over het levenseinde, hebben we in onze samenleving meer keuzevrijheid dan voorheen. Er is meer ruimte om op onze eigen manier te sterven. Dat is mooi, het biedt ruimte voor authenticiteit. Maar het levert ook de vraag op: hoe wil ik dat dan?

“Vroeger werd je begeleid door een dominee of pastoor, die betekenisvolle woorden sprak en rituelen uitvoerde. Nu moet je die woorden en rituelen steeds meer zelf bedenken. Wat heb je dan eigenlijk te zeggen? Waar geloof je in? En als je niet meer gelooft, wat zeg en doe je dan om elkaar te troosten?”

Mist u in dit licht de teloorgang van de kerkelijke instituties?

“Ik bepleit geen grotere rol voor instituties, maar wel het zoeken naar nieuwe seculiere vormen van spiritualiteit, en andere taal en rituelen om met verlies en lijden om te gaan. In ons onderzoek richten we ons daarom ook op de vraag welke nieuwe taal

en rituelen passend zijn in de hedendaagse samenleving.”

Zulke vragen raken aan thema's als religie en spiritualiteit. Volgens sommigen gaat dat niet samen met wetenschap. Hoe ziet u dit?

“Ik denk dat bepaalde vormen van geloof of overtuiging inderdaad op gespannen voet staan met wetenschap: vormen die gepaard gaan met stelligheid, dogma's of vastomlijnde ideeën over de werkelijkheid. Maar dat geldt niet alleen voor religie. Ook een humanist, liberaal of atheïst kan dogmatisch zijn.

“Wetenschap gaat over het bevragen van de werkelijkheid – je moet in staat zijn om je eigen overtuigingen en ervaringen tussen haakjes te zetten. Of spiritualiteit of religiositeit daarmee zijn te verenigen, hangt af van hoe je het vormgeeft. Voor mijzelf heeft spiritualiteit juist te maken met openheid, inspiratie, zoeken en vragen stellen. En dan staat het totaal niet op gespannen voet. Sterker nog, ik denk dat het dan een goede basis kan zijn om wetenschap te bedrijven.”

Van Wijngaarden vertelt over haar ervaringen aan Oxford University, waar ze meerdere keren als onderzoeker heeft gewerkt. “Daar lopen natuurlijk ook mensen rond met atheïstische en anti-spirituele denkbeelden. Maar tegelijkertijd heb je in zo’n beetje elk college kapellen voor vieringen, rituelen en stilte. In het hart van de westerse academie wordt gevierd. Ik heb daar aan den lijve ondervonden hoe wetenschap en spiritualiteit samen kunnen gaan – met een open blik, zonder dogmatisch te zijn. Soms denk ik weleens dat we die twee in Nederland te veel uit elkaar trekken.”

Aan de Radboud Universiteit is het gesprek over de identiteit dit jaar uitgebreid gevoerd. Hoe kijkt u naar deze dialoog?

“Ik vind het lastig om daar iets over te zeggen, omdat ik hier nog niet zo lang werk. Maar als je een universiteit wilt zijn met een levensbeschouwelijke grondslag, is een blijvende dialoog noodzakelijk. Identiteit komt van binnenuit. En dus is het belangrijk dat medewerkers en studenten met elkaar in gesprek blijven. Welke drijfveren zijn er, wat is belangrijk?”

“Op die vragen bestaat nooit een vaststaand antwoord. Sterker nog, je moet de antwoorden voortdurend opnieuw formuleren. Want er werken en studeren nu andere mensen aan de universiteit dan over tien jaar. Zodra identiteit een zweem krijgt van ‘dit moeten we vasthouden, en dat moet iedereen onderschrijven’, wordt het volgens mij een blok aan je been – iets wat belemmert. Juist als je de identiteitsvraag kunt benaderen vanuit drijfveren, kan het een grote kracht zijn.”

Dus niet: we hebben nu de identiteit behandeld, klaar, we gaan gewoon over tot de orde van de dag.

“Nou ja, dan verdwijnt het levensbeschouwelijke op den duur. Dat mag ook, dat is dan een keuze. Maar als je besluit dat we die erfenis belangrijk vinden, moet je de dialoog levend houden.”

Wat betekenen spiritualiteit en zingeving persoonlijk voor u?

“Voor mij speelt de natuur een heel belangrijke rol. Als ik inspiratie nodig heb, ga ik naar buiten. Meestal naar Den Treek, een natuurgebied vlak bij mijn woonplaats Amersfoort. Dat is echt een lievelingsplek van me. Het is een klein, lieflijk gebied, je hebt er alles: bos, zandvlakten, weide, veengebied, biezen. Het voelt een beetje als mijn achtertuin. Ik kom er zeker eens in de week. “In de natuur voel ik me deel van een groter geheel. Ik kan er mijn hart ophalen, even mijn hoofd leegmaken en mijn gedachten de vrije loop laten. Nadenken,

zonder dat daar direct een bepaalde focus op ligt. Dat is volgens mij cruciaal om gezond te blijven.”

Als drukbezet wetenschapper is het vast niet makkelijk om die reflectietijd te vinden.

“Klopt, maar de betekenis van mijn werk blijft alleen overeind als ik de materie de kans geef om te landen. Als er ruimte is om er een tijdje op te kauwen. Daarom bewaak ik dat goed. Want voor je het weet, verzand je. Dan ga je produceren: hup, er moet weer een artikel komen.

‘SOMMIGE KENNIS LAAT ZICH NIET IN HARDE, CIJFERMATIGE DATA VANGEN’

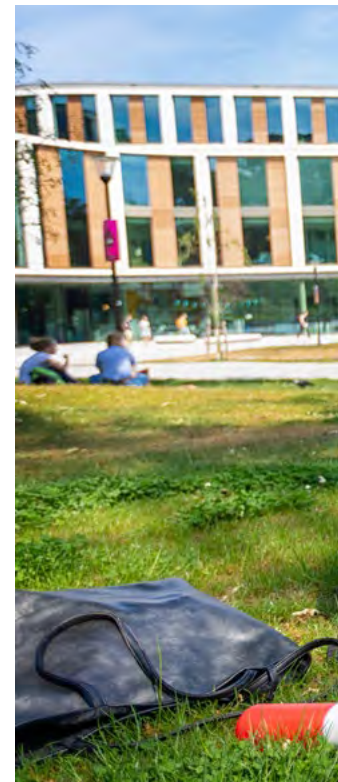
“Geïnspireerd leven is een zoektocht, die telkens om oefening vraagt. Om alert te blijven en bewust te leven, moet je nu eenmaal wat moeite doen. Dat is, denk ik, iets van alle tijden, maar geldt des te meer in de snelle, veeleisende samenleving waarin wij leven. We hebben stille, inspirerende plekken meer dan ooit nodig, terwijl ze moeilijker te vinden zijn. Voor mijzelf werkt het goed om regelmatig te gaan lopen.”

Lachend: “En pas op, want voor je het weet wordt dit ook weer een moeten, hè. Dus vraag je af: verlang ik werkelijk naar die boswandeling of wordt het iets wat je óók weer op Instagram moet posten?”

Tot slot: wat hoopt u de komende jaren te bereiken?

“Ik vind het erg leuk dat ik nu een eigen onderzoeksteam heb, waarin we bijdragen aan nieuwe kennis over zinvolle zorg. Als wetenschapper heb je anderen nodig om je blik te verbreden en je op blinde vlekken te wijzen. Ons team bestaat uit mensen uit verschillende vakgebieden: een psycholoog, twee artsen die ook zijn opgeleid als zorger, een medisch antropoloog en ikzelf als ethicus en geestelijk verzorger. Bovendien komt een van de teamleden uit Canada. Daar hebben ze ook een euthanasiewet, maar zij kijkt toch anders naar de Nederlandse situatie. Die diversiteit en verschillende perspectieven vind ik ongelooflijk belangrijk en verrijkend.

“Daarnaast heb ik een persoonlijke missie. Ik zou graag zien dat er nog meer oog komt voor de waarde van kwalitatief onderzoek. Sommige soorten kennis laten zich niet in harde, cijfermatige data vangen. Als je wilt weten wanneer mensen zorg als betekenisvol ervaren, moet je ze toch echt interviewen of lange tijd observeren. En dat is een volwaardige tak van wetenschap. Met mijn werk hoop ik daaraan bij te dragen.” ■

Relatie katholieke kerk en universiteiten onder spanning

Sinds het intrekken van het predicaat 'katholiek' in 2020, staat de relatie tussen katholieke instituties en universiteiten onder spanning. Rector magnificus Han van Krieken benut het moment om in samenspraak met alle geledingen van de universiteit de bijzondere geschiedenis en waarden van de instelling opnieuw tegen het licht te houden. "De dialoog is voor mij belangrijk".

TEKST MARCO VENTURA | FOTOGRAFIE DICK VAN AALST

"Spiritus sancti gratia illuminet sensus et corda nostra." Met dit gebed begint de promotieplechtigheid van Jeroen Jans. De voorzitter van de oppositiecommissie roept de genade van de Heilige Geest aan opdat Hij het oordeel en het hart van de commissieleden moge verlichten. Jeroen (32), Vlaming, bespreekt zijn proefschrift over jonge religieuze en humanistische leiders en hun visie op de relaties tussen kerk en staat. Hij is katholiek en heeft in zijn proefschrift een licht geworpen op wat in Vlaanderen en Nederland de 'implosie' van de kerk heet, lees: priesters en gelovigen worden schaars, parochies worden samengevoegd tot grotere, vaak anonieme eenheden, en veel kerkgebouwen worden verkocht.

Van deze precare toestand getuigt ook het instituut waar de promotie plaatsvindt. De katholieke identiteit van de Radboud Universiteit is sinds 2020 thema van een ernstige controverse. Die werd voorafgegaan door jaren van tegen-

stellingen: over medische praktijken die problematisch waren in het licht van de katholieke medische ethiek en over onbegrip vanwege de benoeming van leden van de Stichting Katholieke Universiteit, het stichtingsbestuur van universiteit en academisch ziekenhuis (zie kader).

TWEESPRONG

Nijmegen staat niet alleen. De gebeurtenissen zijn uitdrukking van een historische overgangsfase van het katholicisme en een cultuur waarvan de katholieke universiteiten het epicentrum vormen. Die universiteiten staan op een tweesprong. Aan de ene kant de weg van de Nederlandse bisschoppen: zich verlaten op katholieke leerstellingen. Aan de andere kant de weg die de universiteit lijkt te begaan: zich openstellen voor een verder gesecculariseerde samenleving, met steeds meer multireligieuze kenmerken. De tweesprong legt belangrijke vragen bloot. Hoe geef je handen en voeten aan de relatie tussen katholicisme, geloof en wetenschap? En welke rol spelen katholieken en hun instituties nog in het wereldwijde universitaire systeem? Wie kiest voor de eerste weg, die van de >

Bestuurlijke invloed Bisschoppenconferentie

Sinds 1 januari 2021 is er geen invloed meer van de Nederlandse Bisschoppenconferentie op het bestuur van de universiteit. Dat was voorheen anders. Voor de benoeming van de bestuursleden van de Stichting Katholieke Universiteit (SKU), waar zowel de Radboud Universiteit als het Radboudumc deel van uitmaakten, was instemming van de bisschoppenconferentie nodig. In 2020 had de SKU het voornemen om de Radboud Universiteit en het Radboudumc te ontvlechten en voor beide stichtingen een eigen Raad van Toezicht in te stellen. Van die Raden van Toezicht zou één lid benoemd kunnen worden met instemming van de bisschoppen.

Daar kon de Nederlandse Bisschoppenconferentie zich echter niet in vinden en zij besloot om aan de SKU het predicaat katholiek te ontnemen. Het bestuur van de SKU betreurde de beslissing maar respecteerde deze. En per 1 januari 2021 ging de SKU over in twee separate stichtingen: de Stichting Radboud Universiteit en de Stichting Radboudumc. De benoeming van de leden van de raden van toezicht gebeurt volledig onafhankelijk van de bisschoppen.

De Radboud Universiteit beziet op dit moment op welke wijze de contacten tussen bisschoppen, katholieke instituten en andere relevante universitaire organisatieonderdelen in de nieuwe situatie goed voortgezet kunnen worden. Het gesprek daarover met de bisschoppen verloopt in een positieve sfeer. Tevens voert de universiteit in aanloop naar het eeuwfeest een dialoog met medewerkers, studenten en externe organisaties over haar identiteit.

Dit nummer van *Radboud Magazine* is een van de uitkomsten van deze dialoog, met onder meer zes studenten en medewerkers die vertellen over hun deelname aan de dialoog. Veel meer verhalen worden verzameld op de website www.ru.nl/over-ons/identiteit.

Op 11 november 2022 liet monseigneur Eijk aan diverse journalisten weten dat de Nederlandse bisschoppen de Radboud Universiteit als een katholieke universiteit zien, als reactie op de visie van het Vaticaan, dat de Radboud Universiteit sinds haar oprichting als katholieke universiteit beschouwt. 'Rome heeft het laatste woord.'

bisschoppen, zal zich identificeren met een katholieke beweging, een religieuze orde of een nationale of kerkelijke agenda. De naar de wereld opengestelde weg zal een keuze zijn op grond van de geschiedenis van een universiteit, of van haar beleving van een katholieke identiteit. En welke richting ook gekozen wordt, niemand zal de bedoeling hebben zich te onttrekken aan de wereld, ook niet wie eerste weg bewandelt.

Via de ascese en doctrinaire controle van Joseph Ratzinger tijdens de veertig jaar van zijn leiderschap, heeft de eerste richting gedomineerd in de katholieke universitaire wereld. Ratzingers voorkeur voor herstel van de identiteit die onmisbaar is voor de integriteit van het katholiek geloof, had een paradoxale uitwerking: het katholieke universitaire landschap is steeds meer versplinterd geraakt. Wat een 'katholieke universiteit' is, is steeds moeilijker te definiëren. De pauselijke instanties hebben moeite met de groeiende verscheidenheid van de universiteiten, met hun versnippering van onderzoek, onderwijs en cultuur. Het universitair systeem, zeker in het Westen, is de weg ingeslagen van een toenemende selectie en competitie, en evenzo groeit het spanningsveld tussen microspecialisaties en grandioze visies. Dit vraagt om een groot geloof in de taak van het instituut, maar geen enkel geloof in het transcendent. Alles wordt gekwantificeerd en geprojecteerd.

VAN CRISIS TOT DIALOOG

De katholieke universiteiten staan voor grote uitdagingen, zeker in West-Europa, waar wegvallende grenzen een eind maken aan vertrouwde structuren - denk aan de vervagende grens tussen confessioneel en niet-confessioneel, of de roep om neutrale posities in te ruilen voor kleur bekennen. Voor de Radboud Universiteit is er een extra uitdaging bijgekomen, nadat de Bisschoppenconferentie zelfs het predicaat 'katholiek' aan de universiteit heeft willen onttrekken, vanwege spanningen over bestuurlijke benoemingen en door een verschil in inzicht over medisch-ethische kwesties. Secretaris-generaal Suzan Daalmans sprak in de pers van een

'DEZE CRISIS BETEKENT VOOR ONS EEN KANS'

“onoverbrugbaar verschil van opvatting over de manier waarop de universiteit en het ziekenhuis hun katholiceit hadden moeten interpreteren”. Nog eens Daalmans: “Van organisaties die zich katholiek wenssen te noemen, wordt verwacht dat zij vorm en inhoud geven aan deze katholiceit. De Nederlandse bisschoppen staan altijd open voor dialoog.”

Rector Han van Krieken van de Radboud Universiteit heeft het conflict omgesmeed tot een dialoog, door in samenspraak met alle geledingen van zijn universiteit de bijzondere geschiedenis en waarden van de instelling opnieuw tegen het licht te houden (zie voorwoord). “Deze crisis betekent voor ons een kans: de mensen zijn eindelijk gaan nadenken over wat het vandaag de dag betekent een katholieke universiteit te zijn, deel van de wereldwijde gemeenschap.” Hij legt de nadruk op dat laatste. “Ik erken en respecteer de visie van de bisschoppen. Nu is voor mij vooral de dialoog belangrijk.”

OPROEP TOT OVERBRUGGING

Een week na de promotie van Jeroen is in Córdoba het wereldcongres van het International Consortium for Law and Religion Studies, in aanwezigheid van vierhonderd wetenschappers die zich bezighouden met de relatie tussen kerk en staat. Een van de sprekers is Sophie van Bijsterveld, Eerste Kamerlid voor het CDA en als hoogleraar aan de Radboud Universiteit medebegeleider van het onderzoek van Jeroen. Zij deelt haar zorgen over de religieuze tegenstellingen in een maatschappij die is gereduceerd tot “strijdperk van tegengestelde posities die de mensen met alle kracht innemen” en roept op tot overbrugging. Zij noemt de sociale rol van godsdienstige gemeenschappen cruciaal, vooral op lokaal niveau. “Maak jezelf beter bekend, investeer in de maatschappij”, aldus haar oproep aan deze gemeenschappen.

Aan het eind van de verdediging van Jeroen sluit de voorzitter af in het Latijn: “*Gratias agimus tibi, omnipotens Deus, pro omnibus beneficiis tuis. Qui vivis et regnas per omnia saecula saeculorum.*” De leden van de corona verlaten de zaal en keren terug naar de vermoeiende situatie van zowel een katholieke instelling zijn als die niet meer zijn. Ze hebben dankgezegd aan de Almachtige. Alleen zichzelf weten met welke bezieling, wat de weldaden zijn die ze denken te hebben ontvangen en wat ze werkelijk geloven van een God die leeft en heerst in de eeuwen der eeuwen.

Dit is een ingekorte en sterk bewerkte versie van een opiniestuk uit de Corriere della Sera (van 25 september 2022) van Marco Ventura, hoogleraar aan de rechtenfaculteit van de universiteit van Siena.

Zo zie ik Radboud

“Een identiteit bestaat uit meerdere facetten. Als het gaat om hoe de universiteit zichzelf ziet en hoe medewerkers de universiteit zien, spelen elementen mee als de katholieke achtergrond en de functie als emancipatie-universiteit. Een duidelijk zelfbeeld helpt om een strategie uit te stippelen, te bepalen welke richting je op wilt. Zelf kijk ik in eerste instantie praktischer. Hoe kan de universiteit zich presenteren aan de buitenwereld? En wat maakt dat wetenschappers uit binnen- en buitenland voor ons kiezen? Dan helpt het om de harde feiten te presenteren en te benadrukken in welke samenwerkingsverbanden de universiteit opereert en wat voor betrouwbare organisatie we zijn om mee te werken.

Ik kwam hier in 2002 werken toen het Donders Instituut werd geopend. Eerder werkte ik in Zwitserland, Duitsland en de Verenigde Staten. Inmiddels ben ik zelf betrokken bij het aannemen van (internationale) wetenschappers. Door mijn interesse voor hun motivatie om te kiezen voor een bepaald land en een bepaalde universiteit, was ik benieuwd hoe anderen de Radboud Universiteit zien en hoe de universiteit zich naar buiten toe kan presenteren. Daarom sloot ik aan bij de sessie.

Inmiddels heb ik de Radboud Universiteit en het Radboudumc leren kennen als plekken waar het individu niet vergeten wordt, mensen elkaar goed kennen en iedereen met iedereen kan praten. Bovendien zie ik een grote drang om samen te werken - er is weinig interne competitie - in een

veilige werkomgeving waar je wél wordt uitgedaagd. Deze fijne sfeer is, denk ik niet zozeer typisch Nijmeegs als wel typisch Nederlands. Daarom hebben we meer baat bij een profiel als Nederlandse onderzoeksinstelling, dan de blik naar binnen gericht op zoek naar het unieke van Radboud. Internationals kijken vooral naar kansen in Nederland voor hun carrière, veel minder naar verschillen tussen steden en universiteiten. Sterker, die zien Nijmegen misschien slechts als suburb van Amsterdam. Binnen het universitaire landschap zijn er wel aspecten waarmee de Radboud Universiteit zich onderscheidt. Denk aan de regionale aantrekkingskracht, terwijl haar ligging ook stimuleert over grenzen heen te kijken. Of dat

‘Over grenzen heenkijken’

nu provinciegrenzen, landsgrenzen of religieuze scheidslijnen zijn. We zijn gewend om meerdere perspectieven te zien en samen te werken met mensen met verschillende achtergronden. In een wereld met steeds complexere wetenschappelijke vraagstukken is samenwerking tussen universiteiten en disciplines een vereiste, zowel nationaal als internationaal. Dat lukt alleen als je jezelf bekend maakt in de wereld, als men je naam niet alleen uit papers kent, maar ook dankzij daadwerkelijk contact. Dat gaat het best door je te presenteren als onderdeel van een netwerk van Nederlandse universiteiten.”

Guillén Fernández is hoogleraar Cognitive neuroscience en tot het einde van dit jaar directeur bij het Donders Center for Medical Neuroscience.

PARWEEZ KOEHESTANIE

'Ik blijf altijd een soort nomade'

In zijn eentje vluchtte Parweez Koehestanie in 1996 op vijftienjarige leeftijd uit Afghanistan. Zijn gevaarlijke reis naar Nederland duurde meer dan een jaar. Inmiddels werkt hij als maag-, darm- en leverspecialist in het Bravis-ziekenhuis in Roosendaal. Afgelopen september werd de vader van twee kinderen verkozen tot alumnus van het jaar.

TEKST ANNEMARIE HAVERKAMP | FOTOGRAFIE DUNCAN DE FEY

De woordenboeken waren zwaarder dan de studieboeken die Parweez Koehestanie dagelijks mee naar de bieb sleepte in het eerste jaar van zijn studie geneeskunde. Als jonge vluchteling uit Afghanistan had hij een enorme taalachterstand. Hij kon de leerstof alleen begrijpen met hulp van woordenboeken Engels-Perzisch, Nederlands-Perzisch, Nederlands-Engels en zo nog een rijtje vertaalliteratuur. "Kijk, daar beneden zat ik altijd", vertelt de arts als we het gebouw van de medische bibliotheek binnenwandelen. "Onderaan de trap in een hokje. Vaak ging ik pas om tien uur 's avonds weg als de portier de boel afsloot." Het is hier wel veranderd, constateert hij. "Waar zijn de boeken? Ik zie helemaal geen boeken." De indeling van het gebouw blijkt sinds 2017, toen hij

in Nijmegen de deur achter zich dichttrok, flink gewijzigd. Toch neemt hij tevreden een diepe teug lucht om te verzuchten hoe fijn het voelt om hier weer te zijn. "De eerste jaren van mijn studie wóonde ik praktisch in deze bibliotheek."

In oktober riepen oud-studenten van de Radboud Universiteit hem tijdens een verkiezing uit tot alumnus van het jaar, vanwege zijn maatschappelijke betrokkenheid en inspirerende studieverloop. Koehestanie werkt tegenwoordig als maag-, darm- en leverspecialist in het Bravis-ziekenhuis in Roosendaal. Zijn huis, waar hij met vrouw en twee kinderen woont, staat in Utrecht. Nijmegen is iets van vroeger, maar wel van een intense en dierbare tijd.

"Weet je dat ik hier zestien jaar heb rondgelopen? Studie, coschappen, promotie ... Ik ken elke onderdoor- >

gang in het Radboudziekenhuis, at mijn maaltijden vaak in de Refter. Vierenhalve euro voor een bord eten, inclusief toetje.” Zestien jaar, herhaalt hij voor zichzelf. “Dat is langer dan ik in Afghanistan heb gewoond.”

INTOLERANTIE EN TERREUR

Hairatan, 1996. Parweez Koehestanie verblijft met zijn vader, moeder, broers en zusje in deze stad in het noorden van Afghanistan, op de grens met Oezbekistan. Eerder ontvluchtte het gezin Kabul, omdat de Taliban het daar voor het zeggen kregen en in het land hun eerste Islamitische

‘IK WEET NIET OF IK HET HAD GEDURFD, MIJN ZOON TE LATEN GAAN’

Emiraat Afghanistan vestigden. Hairatan bleef een uitzondering, vergelijkbaar met dat kleine Gallische dorpje van Asterix, dat maar niet kon worden onderworpen. Een stad waar de meisjes nog gewoon naar school mochten, waar je nog mocht vliegeren (een populaire hobby van veel Afghanen) en waar mensen naar CNN en de BBC keken om te horen wat er in hun deel van de wereld speelde.

Totdat, ook daar, de Taliban (letterlijk: ‘studenten’) aan de poort rammelen. Hun komst betekent een heel ander leven met een middeleeuwse manier van denken. Wie dat niet accepteert, wacht intolerantie en terreur. In allerijl begraven Parweez en zijn broer de satellietdish waarmee ze buitenlandse tv-zenders kunnen ontvangen. Op een avond neemt vader Koehestanie zijn zoon apart. “Ik heb alles voor je geregeld”, zegt hij. “Jij gaat het land uit, op reis naar Europa.” Vader wil niet dat zijn zoon voor of tegen de Taliban moet gaan vechten, vandaar dit radicale besluit. Parweez is vijftien jaar oud.

“Ik was nog jong, ik viel niet op”, vertelt de Afgaan 25 jaar later aan een tafeltje in de Nijmeegse geneeskundefaculteit. “De Taliban wisten niet wie ik was, dus kon ik onopvallend door hun gebied reizen. Als ze het op je gemunt hebben, maak je geen schijn van kans, dan pakken ze je.”

De vader van Parweez heeft de vlucht geregeld via mensensmokkelaars, oliemannetjes die overal zijn maar die je zelden ziet, aldus Koehestanie. Het is steeds maar afwachten waar ze opduiken en hoe ze je verder brengen. Parweez moet een deel van de tocht te voet afleggen, stapt achterin vrachtwagens, reist stukken in een Russische trein, waar hij zich verbergt in de bagageruimte onder een bank, en wordt twee keer opgepakt om een tijdje in een gevangenis door te brengen. Een jaar is hij onderweg, hij doorkruist tien landen en al die tijd heeft hij geen contact met zijn ouders.

“Nu ik zelf kinderen heb, probeer ik me voor te stellen hoe dit voor mijn ouders moet zijn geweest”, vertelt hij, terwijl hij zijn blik op de tafel gericht houdt. “Ik weet niet of ik het had gedurfd, mijn zoon laten gaan. Onderweg heb ik mijn vader vaak kwalijk genomen dat hij me had weggestuurd, het was een verschrikkelijke reis, maar nu vind ik het alleen maar dapper.” Veel keus was er niet, erkent Koehestanie. Een leven onder de Taliban noemt hij vergelijkbaar met doodgaan. Het is een bestaan zonder vrijheid, waarin de angst overheerst. Met een zoon op weg naar

Europa zette vader Koehestanie de deur naar de toekomst op een kier. Het bleek een succesvolle strategie, want na de zoon kwamen ook de ouders, broers en zus richting het Westen.

EEN JAAR LANG SALTO'S

Hij herinnert zich zijn aankomst in Lochem, na een verblijf van drie dagen in een aanmeldcentrum in Zevenaar. “Lochem is een klein, groen dorpje aan de rand van de Achterhoek. Een groepsleider ontving me na mijn busreis met open armen. Er was eten en op de kamer lagen handdoeken en een tandenborstel voor me klaar. Meteen voelde ik me veilig. Alsof ik een jaar lang salto's had gemaakt en nu eindelijk weer rustig op de grond mocht blijven staan.” Vanaf de eerste dag vragen de medewerkers van het centrum voor AMA's (alleenstaande minderjarige asielzoekers) hem naar zijn dromen. Wat wil hij worden? Samen met de andere jonge vluchtelingen krijgt hij taallessen, sport, muziek. “Er werd ontzettend veel met ons gedaan. Ik denk achteraf dat dat enorm heeft geholpen om het trauma van die eenzame reis uit ons te halen.” Koehestanie wil arts worden, hij kan zich niet anders herinneren dan dat hij dat wilde, al toen hij een kind was. In Nederland begint hij op de mavo, daarna doet hij havo en vervolgens een propedeuse op het hbo. Intussen verhuist hij naar Blerick. De focus op zijn studie stopt nooit.

“De begeleiders zeiden dat geneeskunde wel

Geboren Kabul, 1982.

Studie Geneeskunde, Radboud Universiteit. Afgerond in 2010. Promotie Radboud Universiteit in 2017.

Loopbaan Vanaf 2019: maag-, darm- en leverspecialist in het Bravis-ziekenhuis in Roosendaal.

'DIT IS WAT MENSEN DOEN
IN EEN NOODSITUATIE. DAT
HEET **OVERLEVINGSDRANG**'

erg hoog gegrepen was, gezien mijn taalachterstand. Alleen op de havo had ik een paar jaar Engels gehad, de meeste studieboeken zouden in het Engels zijn. Maar ik ben een enorme optimist en ook koppig. Dus deed ik het gewoon. Ik was ruim vier jaar in Nederland toen ik werd ingeloot voor geneeskunde in Nijmegen. Ik zeg altijd dat doorzettingsvermogen en motivatie zwaarder wegen dan intelligentie bij het volbrengen van een studie.”

De stapel woordenboeken die hij dagelijks mee naar de bieb sjouwt, is een vertaling van dat doorzettingsvermogen. Ja, hij is meer tijd kwijt met studeren dan zijn jaargenoten, maar dat geeft niet. Hij ambieert geen studentenleven in Nijmeegse kroegen en dispuutshuizen. Als hij niet studeert, werkt hij voor de stichting Paymaan, die hij mede heeft opgericht. Zij zamelen geld in om (wees)kinderen in Afghanistan van de straat te plukken en naar school te laten gaan. De stichting bestaat in 2022 nog altijd. Trots vertelt Koehestanie dat de eerste meisjes die destijds werden geholpen, nu zelf de tent runnen.

OVERLEVINGSDRANG

Zodra we over Afghanistan praten, verandert zijn toon. Koehestanie schudt vaak het hoofd. Hij wil graag positief zijn, maar hoe kan hij dat als het gaat over een land dat volledig failliet is? Over zijn vaderland dat compleet op z'n gat ligt nu de Taliban er weer terug zijn. De hele wereld kon via tv en internet zien hoe de baardmannen vorig jaar – na de dramatische aftocht van de Amerikanen – weer de lakens gingen uitdelen. De beelden van Afghanen die zich op het vliegveld van Kabul wanhopig vastklampten aan de laatste vliegtuigen die naar de vrije wereld vertrokken, staan op zijn netvlies gebrand. Die man die op de vleugel klauterde en naar beneden viel ...

“Dat was geen domme man”, vertelt hij zacht. “Het was een jongen uit het nationale voetbalelftal van Afghanistan. Maar dit is wat mensen doen in een nood-situatie. Dat heet overlevingsdrang. Ze schakelen hun ratio uit in een ultieme poging om zichzelf te redden.” Zo deed hij het zelf ook, 25 jaar geleden. En zo redeneerde zijn vader eveneens. Die zei letterlijk tegen Parweez: “Ik heb liever dat je waar dan ook in leven bent dan dat je hier voor mijn ogen doodgaat door toedoen van de Taliban.” En dus stuurde hij zijn zoon op een risicovolle reis zonder enige garantie op een goede afloop. Het was de laatste strohalm.

Nadat hij de afgrijselijke beelden van Afghanen in nood had gezien, trok de jonge Koehestanie de stekker uit al zijn sociale media. Hij trok het niet, het deed te veel pijn. >

INSPIRATIETIP
Long Walk To Freedom,
De autobiografie van
Nelson Mandela

“Die man staat in heel hoog aanzien bij mij. Hij zat 27 jaar in de gevangenis in Zuid-Afrika, maar was na zijn vrijlating in staat te zeggen: ik voel geen haat jegens de cipier die mij mishandelde. Dat is groots, dan ben je een inspirator. Ik probeer te denken zoals hij. De ellende in Afghanistan, mijn vaderland, is immens. Er gebeuren vreselijke dingen. Maar stel nou dat de Talib of soldaat die daar mensen het leven zuur maakt, de kans had gekregen te studeren, zoals ik. Was hij dan anders geweest? Ik denk het wel. Want de mens is in wezen niet slecht, hij is een product van zijn omgeving. De autobiografie van Mandela is een prachtig bewijs van de veerkracht van mensen. Hoe je in staat kan zijn teleurstellingen te verwerken en dromen levend te houden.”

In 2010 was hij nog een halfjaar in Afghanistan geweest om artsen bij te scho- len. Dat deed hij via de tweede stichting die hij met een aantal collega's in Nederland oprichtte: MCAN (Medisch Comité Afghanistan-Nederland). Nederlandse artsen helpen bij de wederopbouw van de gezondheidszorg en het medisch onderwijs. Kohestanie ziet het als zijn plicht iets terug te doen voor de vrijheid die hij in Nederland verwierf.

In 2010 was het veilig in Afghanistan, het land zat in de lift. “Maar de berichten die ik nu krijg zijn weinig hoopvol”, zegt hij somber.

Van goede gezondheidszorg is in zijn vaderland niets meer over. Er is een groot tekort aan medicijnen en medische apparatuur, de babysterfte is verviervoudigd. Wie nu kanker krijgt in Afghanistan, heeft geen kans op genezing. Alleen voor de rijken zijn er nog privéklinieken waar degelijke artsen werken. Maar ja, wie is er rijk in Afghanistan?

Een jaar na de terugkeer van de Taliban is de economie ingestort, hebben vrouwen steeds minder rechten – parken en kermissen werden onlangs tot verboden gebied verklaard – en zijn er behalve de radicale Talibs nog extremere islamisten die aanslagen plegen op sjiieten en anderen die in hun ogen afvalligen zijn.

“De mensen zijn moe, de veerkracht is eruit. Ik zou Afghanistan zo graag onderdeel van mijn leven laten zijn. Ondanks de oorlog heb ik er warme herinneringen aan, ik was daar kind. Ik hou van elke steen in Afghanistan. Maar ik kan er niet naartoe. Mijn kinderen zijn er zelfs nog nooit geweest.”

VERHARDE SFEER

Buiten de medische faculteit is de avond gevallen. Studenten zijn er vanavond weinig in het bibliotheekgebouw. Wel artsen die voor een borrel komen. Kohestanie groet er verschillende. “Ik ken hier nog heel veel mensen.”

Het sociale, linkse Nijmegen was alleen maar goed voor hem, daarom komt hij hier graag terug. Maar hij gaat niet meer in de Waalstad wonen, daarvoor ligt Nijmegen niet centraal genoeg. Zijn vrouw, ook een Afgaanse, promoveerde in Leiden. Hijzelf werkt in Brabant. En voor de dingen die hij doet voor de Afgaanse gemeenschap, is het handig om midden in het land te wonen. Laatst nog fungeerde hij als tolk voor een asielzoeker die was

gestrand in Ter Apel. De man was boos. En terecht, zegt Kohestanie. “Hij klaagde al een halfjaar over buikpijn. Bleek hij uitgezaaide maagkanker te hebben, terminaal. Maar hij werd niet gehoord, terwijl hij gewoon goed Engels sprak.” Het speelde in dezelfde tijd als toen een baby overleed in het Groningse aanmeldcentrum, iets wat Ter Apel op veel kritiek kwam te staan. De sfeer in Nederland is ernstig verhard waar het gaat om het opvangen van asielzoekers. “Aan mij werd gevraagd: wat wil je worden? Nu is de vraag: wanneer ga je terug? Dat is nogal een andere benadering.”

Of neem Harskamp. De Afghanen die daar vorig jaar arriveerden nadat ze op de vlucht waren geslagen voor de Taliban in hun eigen land, werden bekogeld met eieren. Steeds meer worden asielzoekers gezien als ongewenste immigranten, mensen die ‘we’ hier niet willen. Het gaat Kohestanie aan het hart. “Ik merkte dat ik Nederland verdedigde bij die man die terminaal was. Dat ik zei: in dit land wordt voor iedereen gezorgd. Maar eigenlijk had hij gewoon gelijk, de zorg voor hem was helemaal niet goed.”

Voor de asielzoeker in kwestie maakte het geen wezenlijk verschil meer, ook bij een vroege diagnose zou hij zijn overleden. Maar toch. Waarom moet het zo in Nederland?

Kohestanie mengt zich bij voorkeur niet in het openbare debat. In het verleden trad hij nog wel eens op in een praatprogramma, maar nu zou hij dat niet meer doen. Straks staan de woedende burgers met fakkels bij hem voor de deur, zoals ze

dat onlangs bij Sigrid Kaag deden. “Ik ben hier veilig en dat wil ik graag zo houden, ook voor mijn kinderen.”

Liever helpt hij de patiënten in zijn Brabantse ziekenhuis. Hij leeft op van de ontmoetingen in zijn spreekkamer, met mensen van allerlei achtergronden en leeftijden, van 18 tot 95 jaar. Het poliwerk, afgewisseld met medische interventies, maakt zijn werk dynamisch. Zijn collega's zien hem als een verbinder. Dat geldt ook voor oudstudenten, zo blijkt uit het juryrapport van de alumni prijs. Daar herkent hij zich wel in. Maar de titel ‘alumnus van het jaar’ vindt hij te veel eer. “Ze maken me te groot. Ik kan alleen maar blij zijn dat ik in de goede tijd naar Nederland ben gekomen en zoveel kansen heb gekregen.”

Nederland past bij hem, hij houdt van de directe volksaard. Maar ooit, op welke manier dan ook, hoopt hij als arts actief te kunnen participeren in Afghanistan. “Dat is mijn grootste droom. Ik blijf altijd een soort nomade.” ■

Zo zie ik Radboud

“Bij de dialoogsessies waren allemaal studenten met een verschillende kijk op de identiteit, kernwaarden, misse en visie van de universiteit.

Logisch natuurlijk, op een universiteit lopen veel verschillende mensen rond. Zeker omdat er een breed aanbod aan opleidingen is. Studenten geneeskunde hebben een ander perspectief dan rechtenstudenten. Bestuurskundestudenten kijken weer anders naar zaken dan mensen bij sociale wetenschappen. En leden van religieuze verenigingen hebben een andere visie op begrippen als identiteit dan leden van niet-religieuze verenigingen.

Zelf deed ik mee aan de dialoogsessies omdat ik het belangrijk vind om al die verschillende mensen bij elkaar te brengen. Ik ben geboren op Bali en heb daar een deel van mijn jeugd doorgebracht. Dat maakt dat ik altijd op zoek ben naar het verhaal van de ander en dat ik probeer verschillen te overbruggen. Als ik naar de huidige maatschappij kijk, dan zie ik dat steeds meer mensen denken dat hun visie de enige juiste is. Ik ben ervan overtuigd dat mensen de dialoog met elkaar moeten aangaan en op z'n minst moeten proberen te begrijpen waaróm de ander er een afwijkende visie op nahoudt.

Dat is ook het mooie van de Radboud Universiteit: hoewel er mensen van allerlei verschillende culturen en achtergronden rondlopen, is er toch een groot gevoel van gemeenschap. Mensen komen hier samen en leren dat er ook meningen bestaan die afwijken van waar ze zelf voor staan. Studenten

leren met een kritische blik naar de maatschappij te kijken, maar daarbij de ander wel in zijn waarde te laten.

Samenkomen ondanks verschillen, dat kan tegenstrijdig klinken, maar verschil en saamhorigheid kunnen juist heel goed samengaan. Je ziet het in bepaalde doelen van de universiteit terug, waarbij mensen van verschillende disciplines samenkomen om een maatschappelijk probleem op te lossen. Zo nam de Radboud als een van de eerste universiteiten een duidelijke positie in rondom het klimaatprobleem, met de campagne 'Je bent nodig'. Er is lef nodig om zo'n statement te maken, want je weet dat het veel weerstand oproept. Maar

‘Samenkomen ondanks verschillen’

er wordt nu wél vanuit alle opleidingen gewerkt aan oplossingen voor een groot maatschappelijk probleem. Ik vind het goed dat de universiteit er zo snel werk van heeft gemaakt. Die vooruitstrevende aanpak van de universiteit bevalt me sowieso wel. Het uitgesproken emancipatoire karakter zit er van oudsher in en het lijkt me goed dat het erin blijft. Niet iedereen heeft de kans om te studeren. Het is dus een voorrecht om te behoren tot de doelgroep die oplossingen voor maatschappelijke problemen kan gaan aandragen.”

Rizka Simons (24) is student Recht en Management.

GERARD DE KORTE

'De universiteit hoort nog altijd tot de katholieke familie'

De katholieke kerk staat voor een uitdaging. Welke plek heeft ze nog in deze geseclariseerde samenleving? Bisschop van 's-Hertogenbosch Gerard de Korte pleit voor een kerk die midden in de samenleving staat en in dialoog is. Ook met de universiteit. "Ik hoop dat we elkaar wederzijds kunnen inspireren."

TEKST INGE MUTSAERS | FOTOGRAFIE DICK VAN AALST

Als zevenjarige speelde de kleine Gerard al pastoortje, bij zijn ouders op zolder.

Zijn vader had zelfs een houten altaartje voor hem laten timmeren. “Het kerkgebouw, het geheimzinnige van de liturgie, als kind voelde ik me daar al bij thuis.” Zestig jaar later is het jongetje van destijds een van de belangrijkste katholieke hoogwaardigheidsbekleders van ons land: bisschop van Den Bosch. Nog steeds geniet hij erg van preken, zegt Gerard de Korte (67) in zijn werkkamer naast de Sint-Jan in Den Bosch. “Ik vind het belangrijk om het~evangelie uit te leggen en te actualiseren.” Ondanks zijn levenslange devotie, lag het lange tijd niet in de lijn der verwachting dat De Korte een kerkelijke loopbaan zou volgen. Na de middelbare school – met een 10 voor geschiedenis – verkoos hij de gelijknamige studie aan de Universiteit Utrecht, met het idee om leraar te worden.

Maar in de loop van zijn studie maakten historische vragen steeds vaker plaats voor filosofische kwesties,

zoals over de zin van het leven. “Als je geschiedenis studeert, zie je dat veel mensen enorm hebben moeten lijden. Toen er nog geen penicilline bestond bijvoorbeeld, stierf in elk gezin wel een aantal kinderen. De Bijbel spreekt niet voor niets over het aardse tranendal.” Het heilige boek hielp hem om een begin van een antwoord te vinden op zijn zingevingsvragen. Inmiddels is hij al acht jaar de hoogste baas van het bisdom 's-Hertogenbosch. Een kerkelijk man, midden in de moderne maatschappij, blijkt al snel uit het gesprek. Zo is er elke ochtend een livestream van de eucharistieviering die De Korte leidt in de kathedraal. “U kunt hem terugvinden op YouTube Sint-Jan. Die vieringen worden toch door drie- of vierhonderd mensen per dag gevolgd!”

De bisschop op YouTube, hoe bijdetijds wil je het hebben? Tegelijkertijd voelt op audiëntie gaan alsof je juist teruggaat in de tijd. Het barokke achttiende-eeuwse bisschoppelijk paleis, schuin tegenover de Sint-Jans-kathedraal, oogt statig en ook wat geheimzinnig.

Crèmekleurige glasgordijnen voor de enorme ramenpartij maken het onmogelijk om een glimp op te vangen van wat binnen gebeurt. Als de kolossale bruine houten deur openzwaait en we zeggen dat we een afspraak hebben met de heer De Korte, volgt prompt een correctie van een van zijn medewerkers: “Bisschop De Korte.”

De gangen, belegd met marmeren tegels, zijn leeg. Twee zwarte pijpen hangen aan de kapstok. Maar zo statig als de ontvangst is, zo ongedwongen en toegankelijk is de bisschop zelf. Als hij met gezwinde pas aankomt, gestoken in een zwart pak met witte boord, steekt hij meteen zijn hand uit. “Goed dat u er bent!” In zijn werkkamer, met aan drie wanden boekenkasten, schenkt hij zelf de thee in voor zijn gasten. Hij steekt meteen van wal.

De universiteit? Daar hoort de kerk wat hem betreft een sterke band mee te behouden – ondanks de breuk van twee jaar geleden. Na bijna een eeuw trokken de Nederlandse bisschoppen in oktober 2020 het predicaat ‘katholiek’ in, na een slepend conflict over benoemingen met de toezichthouder van universiteit en ziekenhuis, de Stichting Katholieke Universiteit. Het gerucht ging dat ook in Rome de breuk niet goed was gevallen.

Het werkbezoek van de Nederlandse bisschoppen in november maakte aan alle geruchten een eind. De Radboud Universiteit is nog altijd katholiek volgens de Heilige Stoel (de pauselijke regering) én de Nederlandse bisschoppen. De Korte is heel blij met die boodschap. “De universiteit behoort nog altijd tot de katholieke familie. Rome heeft nu aan mij gevraagd om samen met de rector magnificus te kijken hoe we de band met de universiteit kunnen versterken. Waarom? Nou, gewoon omdat het een heel goede universiteit is. Bovendien is in Nederland een sterke ontkerkelijking en secularisatie aan de gang. Juist in die context moet je een band blijven behouden met katholieke instellingen.”

De universiteit broedt op een plan voor een onderzoeksinstituut dat zich richt op duurzaamheidsvraagstukken, *Laudato Si’* (zie pagina 40). De Korte is blij met die ontwikkeling. “Daarmee versterken we de katholieke substantie aan de Radboud Universiteit.”

Heeft de kerk de universiteit niet harder nodig dan andersom? Geloof staat de zoektocht naar objectieve kennis in de weg.

“Niet per se. Denk aan astronoom Heino Falcke, de man van de zwarte gaten. Hij is topastronoom en belijdend christen. Ik hoop dat we elkaar – als gelovigen en wetenschappers – wederzijds kunnen inspireren. Ik zie hetatholicisme vooral als spirituele kracht, het biedt bezieling, het helpt je om vol te houden. De waarden die je daaruit meeneemt, bepalen de keuzes die je maakt, bijvoorbeeld over de vraag: wat wil ik nu onderzoeken? Wetenschap is niet waardenvrij in die zin.”

Tegelijkertijd ontkerkelijkt Nederland in rap tempo.

“Maar het wereldchristendom is juist zeer vitaal! Dat is het paradoxale: er zijn 2,5 miljard christenen, 1,3 miljard rooms-katholieken, de kerk bruist van alle kanten. Met name in Amerika, Afrika

‘LIEVER EEN KERK DIE OP STRAAT GEWOND IS GERAAKT DOOR HET LEVEN, DAN EEN KERK DIE ZICH HEEFT TERUGGETROKKEN EN BLEEKJES IN DE HOEK ZIT’

en delen van Azië, daar ligt het geloof vaak op straat. Maar inderdaad, het gaat met de Nederlandse winkel niet zo goed, om het zo maar te zeggen. Het seksueel misbruik heeft het imago van de kerk enorm beschadigd. Een aantal autoritaire pastoors, zeker in Brabant in de tijd van het Rijke Roomse Leven [tussen 1860 en 1960, toen de katholieke cultuur een ongekeerde bloei beleefde, red.], heeft veel kwaad bloed gezet. Soms lees ik ingezonden brieven in het *Brabants Dagblad*, daar spreekt een enorme aversie uit tegen hetatholicisme, poeh. Een andere belangrijke oorzaak is de individualisering, die is sterk gekoppeld aan onderwijs en aan welvaart.”

Hoe gaat u met deze uitdaging om? Welke plek is er nog voor de kerk?

“Als bisschop moet ik nu eigenlijk twee dingen tegelijkertijd doen: het gebouwenbeleid aanpassen aan het aantal participerende katholieken, en onder mensen evangeliseren. Onze kerkelijke structuur stamt nog uit de tijd van het Rijke Roomse Leven. Dit bisdom telt nog 250 kerkgebouwen. Maar als je ziet hoeveel mensen er op zondag naar de kerk gaan, dat staat niet in verhouding. Dus hoe je het ook wendt of keert, er gaat natuurlijk een aantal kerken dicht. Dat demotiveert.”

“Aan de andere kant probeer ik missionaire projecten op te zetten. Twee enthousiaste medewerkers van dit bisdom brengen bijvoorbeeld jonge ouders en hun kinderen bij elkaar in de kerk, zodat ze elkaar helpen en bemoedigen om missionaire christenen te zijn. Op die manier ontstaat er als het ware een nieuwe katholieke socialisatie in de parochie.”

Is dat voldoende?

“Paus Franciscus schetst een beeld van de kerk naar analogie van een kind. Liever een kind dat vuil is en zijn knie heeft geschaafd, dan een kind dat bleek is, omdat het te veel binnen heeft gezeten. Dus liever een kerk die op de straat gewond is geraakt door het leven, dan een kerk die zich teruggetrokken heeft en bleekjes in de hoek zit. Zo zie ik het ook: de kerk moet midden in de samenleving staan.” >

Wat gebeurt er als de kerk er niet meer is?

“Dan gaan belangrijke christelijke waarden verloren en zijn mensen alleen nog maar met hun eigen ego bezig, vrees ik. Zelf heb ik ook de neiging om mijn ego belangrijk te vinden, hoor. Daarom is het zo goed om je te laten corrigeren door het evangelie, dat werkt als een kritische spiegel. “Veel mensen zijn nog van huis uit katholiek of protestant. De waarden van het evangelie zijn nog heel breed in de cultuur aanwezig. Denk aan naastenliefde of sociale gerechtigheid, vergeving, verzoening en vrede. Dat zijn belangrijke waarden vanuit het onderwijs van Jezus. Als die niet meer gedragen worden door een levende kerk, dan verdwijnen ze misschien uit de samenleving. “In Schijndel hebben we een deken uit India, priester Joe Michael. Hij zei me: ‘Hier wordt altijd geklaagd over die secularisatie. Maar dit land is door en door christelijk. Als er iemand op straat neervalt, staan er direct mensen omheen, komen bij wijze van spreken drie ziekenwagens en een politieauto aanrijden. Bij ons in India stappen we – vanuit het karmadenken – gewoon heen over iemand die doodgaat.’ Dit laat zien dat de zorg die we hebben voor mensen

INSPIRATIETIP

**Tentoonstelling *LISTEN/*
LUISTER over kinderen in de
oorlog, in Kasteel Heeswijk,
22 december 2022 t/m
8 januari 2023**

“Op Kasteel Heeswijk is een tentoonstelling over kinderen in de oorlog. Persoonlijke voorwerpen, elk met hun eigen verhaal, en videogetuigenissen laten zien hoe kinderen conflictsituaties beleven. Met beelden komt de verschrikking van de oorlog beter in beeld. Denk bijvoorbeeld aan de foto van Aylan, dat driejarige jochie dat in 2015 aanspoelde in Turkije. Dan zie je in een oogopslag wat op de vlucht zijn is, wat verdrinken betekent. Het negatieve nieuws stapelt zich op: de oorlog in Oekraïne, de klimaatcrisis, de economische crisis. Het gevaar bestaat dat mensen apathisch worden en zich niet meer laten raken. Mensen in ons deel van de wereld, en vooral de brede middenklasse die het goed heeft, kunnen zich gemakkelijk terugtrekken in hun eigen wereldje. Paus Franciscus zegt dat mooi: ‘Wees niet onverschillig.’ Hij roept op tot barmhertigheid en solidariteit.”

die ziek zijn, ook iets te maken heeft met de Bijbelse cultuur.”

Welke christelijke waarde is voor u het belangrijkste?

“De liefde. Die geeft namelijk zin aan het leven. En dan bedoel ik de liefde als zelfgave, zoals Paulus in zijn brieven beschrijft. Hij zegt: mijn geluk krijg ik via het geluk van de ander. Anders gezegd: als ik een ander gelukkig maak, zal ik zelf ook gelukkig worden.”

Patriarch Kirill van de Russisch-orthodoxe kerk steunt Poetin openlijk in de Oekraïne-oorlog. Past dat bij die christelijke waarden?

“Dat is heel tragisch. Het is ook pijnlijk dat de grootste kerk heel dicht aanschurkt tegen de oorlogspolitiek van Poetin. We hebben dat in ons bezoek aan het Vaticaan in november ook indirect aangestipt. Op de achtergrond probeert het Vaticaan wel te bemiddelen. De paus heeft al meerdere keren publiekelijk de patriarch van Moskou opgeroepen de oorlog af te wijzen. Maar dat is nog niet gebeurd, helaas.”

Paus Franciscus heeft het over ‘de kerk als veldhospitaal, barmhartig voor allen die langs de kant van de levensweg liggen’. Toch is in Nederland nog geen enkele katholieke kerk omgebouwd tot opvanglocatie voor vluchtelingen.

“Dat ligt genuanceerder. Als het gaat om kerkgebouwen is er een verschil tussen protestanten en katholieken. Voor een protestant is de kerk ‘een schuur voor het Woord’. Het christelijke Woord kan in die zin overal verkondigd worden. Voor katholieken is het kerkgebouw

door de wijding een sacrale plek. Het is voor de eredienst, voor het eren van God. Zo’n gebouw ga je dus niet zomaar ombouwen tot een herberg. Tegelijkertijd is de parochiegemeenschap wel degelijk geroepen om geld en eventueel ruimte ter beschikking te stellen om mensen in nood op te vangen. Die opvang vindt dan niet zozeer in het kerkgebouw, maar elders plaats, zoals in kloosters en retraitehuizen. Het voormalige klooster Emmaus in Helvoirt, bijvoorbeeld, biedt onderdak aan 75 Oekraïners. Ook de monniken van Abdij Koningshoeven in Berkel-Enschot hebben hun deuren opengezet, net als het klooster in Aarle-Rixtel.”

Waar is bij u de betrokkenheid bij zwakkeren in de samenleving begonnen?

“Die heb ik van huis uit meegekregen. Ik kom uit een welvarend

ondernemersgezin, ik was zeer bevoorrecht. Tegelijkertijd was er bij ons thuis een sterk sociaal gevoel. Ik weet nog goed dat ik als tienjarige al geld ging ophalen voor katholieke weeskinderen in Den Haag. Ik had daarover iets gelezen, en het idee om als kind zonder ouders te moeten opgroeien, raakte me.” De Korte oogt als een bijzonder sociale man. Zijn bureau staat volgepakt met fotolijstjes. Naast een foto op A5-formaat van paus Franciscus staat een rijtje foto’s van een klein meisje, gehuld in roze. Je zou haast denken dat het een van zijn kleinkinderen is. Zijn nichtje, zo blijkt. Hij vertelt hoe hij is opgenomen in een groot netwerk van familie, maar ook allerlei mensen uit de kerkelijke wereld in binnen- en buitenland. “In Limburg spreken ze over ‘vader bisschop’, de bisschop als vader van zijn priesters, medewerkers, maar ook van alle gedoopten. Dat voel ik ook zo.”

Maakt het celibataire leven u soms niet eenzaam?

De bisschop valt even stil. “Uhm, nou, ik kan natuurlijk zeggen: ieder mens is eenzaam in existentiële zin. Ik heb weleens het gevoel van ...” Hij maakt zijn zin niet

‘WE BIEDEN ONDERDAK AAN 75 OEKRAÏNSE VLUCHTELINGEN IN HET KLOOSTER EMMAUS’

af, begint dan opnieuw en schakelt direct over op een meer maatschappelijk beschouwende blik. “Nee, toch kan ik nu niet zeggen dat ik eenzaam ben. Eenzaamheid is natuurlijk wel een groot maatschappelijk probleem, onder ouderen én jongeren. Jongeren hebben veel contacten, zijn heel vaardig op sociale media, maar steeds minder vaardig in het werkelijke leven. Corona heeft die ontwikkeling nog verder versterkt. Ze staan op Instagram met een big smile, maar het leven is vaak helemaal geen big smile, integendeel.”

De Korte is zich niet alleen bewust van de tijdgeest, hij is ook een man die met de blik van de buitenstaander naar zichzelf kan kijken, zo blijkt als hij even later de door de najaarszon geelverlichte Sint-Janskathedraal

Geboren Vianen, 1955.

Studie Geschiedenis aan de Universiteit Utrecht, gevolgd door een studie theologie aan dezelfde universiteit. In 1994 promoveerde hij in de theologie op een proefschrift over verzoening.

Loopbaan Na zijn priesteropleiding bij het aartsbisdom Utrecht werkte hij eerst als priester en later als hulpbisschop in Utrecht. In 2008 werd hij benoemd tot bisschop van Groningen-Leeuwarden. Sinds mei 2016 is hij bisschop van 's-Hertogenbosch.

binnenloopt, samen met de fotograaf. De Korte wijst naar een hoek van de kerk, waar een plateau vol waxinelichtjes brandt. “Daar is het licht ook mooi. Of is dat een beetje te obligaat misschien, naast Maria op de foto?”

Wat is het mooiste dat u hebt meegemaakt als bisschop?

“Er zijn heel veel mooie momenten. Ik denk dan aan mijn installatieplechtigheid als bisschop hier. De kathedraal was volgepakt met 1.700 mensen. Prachtig, de warmte die je dan voelt. Maar het kan ook een bijzonder gesprek zijn na afloop van een viering op de zondag, of troost bieden bij een uitvaart.”

Of de heiligverklaring afgelopen mei van karmelietenpater en hoogleraar Titus Brandsma [de voormalige rector van de Radboud Universiteit en verzetsheld uit de Tweede Wereldoorlog, red.]?

“Nou! Dat was wel het hoogtepunt van dit jaar, ja! Ik ben trots dat ik verbonden ben met zo’n heilige. Hij zag al heel vroeg het gevaar van het nationaalsocialisme. Ook riep hij katholieke media op geen NSB-advertenties op te nemen. Het heeft hem uiteindelijk zijn leven gekost. Hij is opgepakt en afgevoerd naar concentratiekamp Dachau. Brandsma zag de wetenschapsbeoefening heel sterk in het kader van dienstbaarheid aan kerk en samenleving. Die visie spreekt me enorm aan. Ik ben niet voor niets referent Kerk en Samenleving [een soort minister van kerk en samenleving binnen het landelijk bestuur van de katholieke kerk, red.]”

Die taak lijkt De Korte op het lijf geschreven. Mensen informeren over de sociale encyclieken van paus Franciscus, zoals *Laudato Si’*, ziet hij als zijn belangrijkste taak. En met mensen bedoelt hij – in navolging van de paus – echt alle mensen. Dus ook niet- en andersgelovigen. “In katholiek jargon heet dat tegenwoordig ‘alle mensen van goede wil’. Ook moslims? Jazeker! Juist moslims. Meer dan de helft van de wereldbevolking is christen of moslim. Het christendom legt al veel nadruk op rentmeesterschap, maar om de klimaatdoelen te bereiken, is het ook belangrijk dat er een groene beweging in de islam ontstaat. Elke levensovertuiging kan mensen inspireren en motiveren in hun keuzes, dat hoeft heus niet per se de christelijke te zijn.” ■

Deze drie pilaren vormen dan samen een van de vijf basispijlers, en zijn daarmee het uitgangspunt waar we een ambitie op hebben gezet.

Deze zin is ooit uit mijn mond gekomen. Ik vind het zelf ook moeilijk te geloven. Als er iemand is die vage taal hekelt, dan ben ik het wel. Ik vis stelselmatig onbegrijpelijke zinnen uit binnengekomen mails, citeer fanatiek uit droge ambtenarenbrieven, lach hardop om betekenisloze voetbalinterviews – en dan heb ik het zelf ineens over een *ambitie* die ergens *op is gezet*? Hoe heeft het zover met me kunnen komen?

Een bepaald bestuur was bezig met de identiteit van hun bedrijf. Ze hadden daarom hun missiestatement opnieuw geformuleerd. Ik moest dat dan weer ‘doorvertalen’ naar de medewerkers, met een handige communicatietraining. Onder de indruk van de vergoeding en de allure waarmee ik werd aangesproken, greep ik de opdracht aan. Vervolgens keek ik echter wekenlang naar een lege powerpoint, met om me heen vertrouwelijke missiestukken, onderleggers en handleidingen.

Teksten die ervoor zorgden dat er een mist optrok in mijn hoofd. Het begon met het zetten van een stip aan de horizon, maar vervolgens stak er uit alle windstreken een storm op, draaiden de kompasnaalden en veranderden vertrekpunten in kernwaarden, missies in ambities. Toen de storm eindelijk ging liggen, bleek er opeens een expliciete focus op betrokkenheid, transparantie en verbondenheid.

En zo vulde ik mijn powerpoint ook. Ik had geen idee wat ik zei, maar omdat ik geen gezichtsverlies wilde lijden, deed ik het enige wat ik kon verzinnen om overeind te blijven staan: ik vulde de training met

‘WOORDEN DIE ZO GLAD WAREN DAT GEEN ENKELE BETEKENIS ZICH ERAAN VAST KON GRIJPEN’

woorden die even betekenisloos waren als de opdracht zelf. Woorden als *efficiënte doelgerichte waardecreatie*. Woorden die zo glad waren dat geen enkele betekenis zich eraan vast kon grijpen, om te verbloemen dat ik ook niet zo goed wist wat de opdracht was.

Ik geloof dat iedereen ter wereld een boeiend verhaal in zich heeft. Ooit zat ik in Panama op een steiger met een man die vertelde dat hij gestopt was met illegale vis verkopen nadat zijn marktkraam was aangereden door een circuswagen. In het ziekenhuis hoorde hij in zijn halfslaap de stem van een zuster. Ze wilde zijn telefoon stelen. ‘Hij wordt toch nooit meer wakker’, hoorde hij haar tegen de dokter zeggen. Maar hij werd wel wakker. Nu werkt hij in

een opvang voor circusapen. In een paar zinnen snapte ik wat deze man dreef, wat hij zocht en wat hij wilde in het leven.

Juist over identiteit kunnen mensen de mooiste verhalen vertellen. Wat je wil in het leven, wat je missie is: dat zijn uitgelezen aanleidingen voor verhalen. Persoonlijke verhalen, bestaand uit anekdotes. Een groepsidentiteit is een mozaïek van dat soort

verhalen, geen samenvatting. Zodra je die verhalen over elkaar heen gaat leggen en gemene delers eruit gaat halen, ontstaat er iets gekks: de details vallen weg, en niemand begrijpt je meer. Hoe breder je een verhaal over identiteit wil maken, hoe dunner het wordt.

Wil je vertellen over emoties? Vertel over die huilbui die je had op het Erasmusplein. Klein geluk? Omschrijf die giraffenballon die je in de kelder van Tandheelkunde vond. Vertel. Zonder compromissen te sluiten. Zonder het algemeen te maken. En zonder mij te vragen er een training over te gaan geven.

WOUT WAANDERS IS
AUTEUR, SCHRIJFCOACH
EN PODIUMDICHTER. HIJ
STUDEERDE NEDERLANDSE
TAAL- EN LETTERKUNDE AAN
DE RADBOUD UNIVERSITEIT
(2008-2015).

Zo zie ik Radboud

“Ik denk dat het 25 jaar geleden is, toen de universiteit 75 jaar bestond, dat ik heb meegedaan met iets vergelijkbaars.

Ook toen spraken medewerkers in groepjes over imago en identiteit. Het was grappig om, nu we weer zoveel jaar bestaan, opnieuw mee te praten. Destijds vond ik het heel leuk en nuttig, en ook nu weer was het interessant om van anderen te horen over de universiteit. Zelf ben ik de laatste jaren wat minder positief. Ik vind dat er veel verharding is, verzakelijking. Ik werk hier al heel lang en heb het gevoel dat we vroeger meer vertrouwen kregen, autonomer waren. Nu is er meer controle en meer visie waar je aan moet voldoen. Ik denk dat dat de tijdgeest is. Wat er destijds werd besproken – en ook nu weer – over waarden als naastenliefde, respect voor elkaar, rekening houden met elkaar en vooral de emancipatiegedachte, betekent veel voor mij.

Aan het begin van de dialoog moest je de universiteit in één woord beschrijven. Ik heb ‘zakelijk’ gezegd. Dat was anders dan wat de anderen noemden. Ik was blij dat de meesten in mijn groep van twaalf mensen toch weer die oude kernwaarden, zoals oog hebben voor elkaar, belangrijk vonden. Ook vond ik het fijn om te horen dat het op andere plekken nog steeds zo gezien, gevoeld en ervaren wordt. Op mijn wat afwijkende geluid werd open gereageerd.

Volgens mij was er ook wel iets van herkenning, dat er door de jaren heen toch wat veranderd is. Ik denk dat er vooral iets van een tijdgeest binnensijpelt en dat daardoor verzakelijking merkbaar is.

Het basisgevoel van ‘we zijn een fijne universiteit waar we oog hebben voor elkaar’ blijken de meesten nog wel zo te ervaren. Dat gaf me uiteindelijk toch een goed gevoel. In mijn werk als coach bij HR zie ik dat mensen vaak heel loyaal zijn. Terwijl andersom de universiteit als werkgever soms keihard is als mensen ziek zijn en niet meer terug kunnen naar hun plek. Dan zijn ze al ver in de vijftig en krijgen ze outplacement. Dat past toch niet bij wie we als universiteit willen zijn? Dan ga je toch juist moeite

‘Warme omgang, hard systeem’

doen om zo’n medewerker, die buiten de deur heel weinig kans maakt om nog iets passends te vinden, binnenboord te houden? Die hardheid, die ik soms ook zie in de manier van leidinggeven, staat voor mij haaks op wat mensen kennelijk ervaren. Dat is misschien wat me het meest dwars zit: dat de omgang tussen mensen nog steeds warm, vriendelijk en hartelijk is, maar dat het systeem soms best hard kan zijn.”

Harriët Reker is beleidsmedewerker, adviseur, coach en trainer (HR - Expertisecentrum Ontwikkeling).

TEKST: PETER ZUNNEBERG | FOTO: DICK VAN AALST

FOTO: PETER COX

Vierluik in de tentoonstelling Park Tilburg (2019):
van links naar rechts: Resonate, Relate, Refine – And Relax.

Klaas Landsman, hoogleraar
Mathematische fysica,
besteedt een deel van de
Spinozapremie die hij onlangs
verwierf, aan een bijzonder
kunstproject. Geïnspireerd
door de Rothko Chapel in
Houston wil hij de Nijmeegse
campus verrijken met een
ruimte op het snijvlak van
wetenschap en kunst.
Ide André is de beoogde
kunstschilder om de ruimte
te bezielen met zijn werk.

TEKST PAUL VAN DEN BROEK

Rothko Chapel op de campus

Unieke verbinding tussen kunst en wetenschap

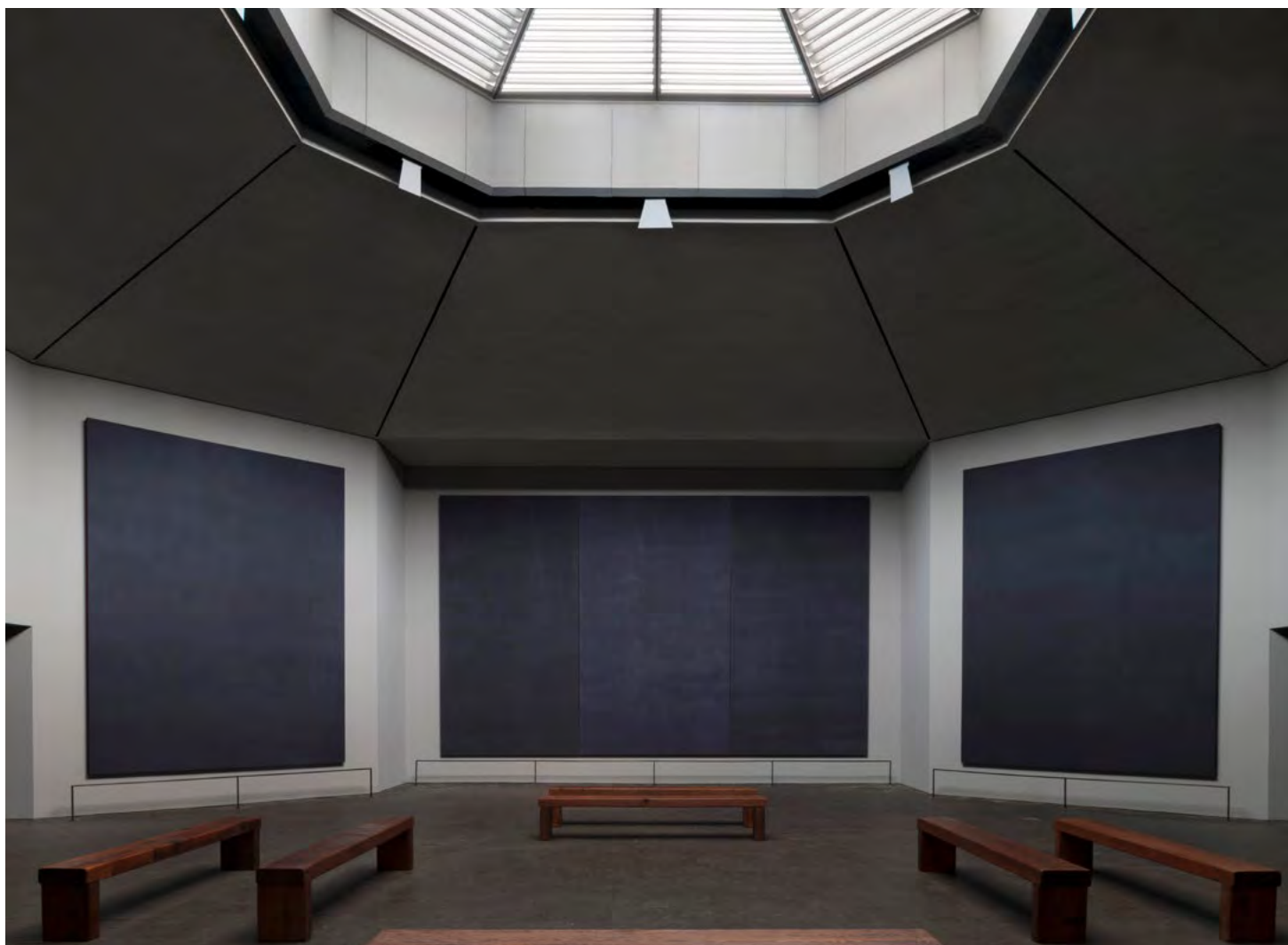

FOTO: RÖTHKO CHAPEL

Interieur van de Rothko Chapel in Houston. Veertien grote monochrome werken van Rothko (gemaakt tussen 1964 en 1967) domineren de kapel, in diepblauw.

DE WETENSCHAP

‘Een uitnodiging om stil te zijn’

Klaas Landsman: “Ik stel me een ruimte voor die uitnodigt om stil te zijn en onze plaats in de kosmos te overdenken. Liefst vanuit wetenschappelijk perspectief, al bepalen de bezoekers natuurlijk zelf hun gedachten. De nog te maken abstracte kunstwerken van Ide André zullen die overdenkingen moeten voeden en ook verder bijdragen tot reflectie en rust. Je

kunt de kosmos en de kunst zowel zittend als op de grond liggend op je laten inwerken. Ik hoop ook dat het verblijf in deze ruimte een zekere nietigheid over onze plaats in de wereld kan oproepen, liefst zelfs de narcistische krenkingen van Freud. Het zou een ruimte moeten zijn die uitnodigt om even te blijven hangen, om daarna buiten de ruimte – waarin het

immers stil is – in gesprek te raken met andere bezoekers. Ik geloof zeer in het moois dat kan voortkomen uit juist toevallige ontmoetingen. Waarbij je ook kunt bijdragen aan of bladeren in een gastenboek, waarin mensen hun indrukken kunnen delen met anderen.”

Klaas Landsman (Nijmegen, 1963) ontving in het najaar de Spinozapremie, ook wel de Nederlandse Nobelprijs genoemd, van 2,5 miljoen euro. Hij is sinds 2004 als hoogleraar verbonden aan de Radboud Universiteit.

Rattle! (2018).
Acryl op canvas, 180 x 135 cm.

Addendum (I) (2018).
Acryl, spuitverf en touw op canvas, 180 x 135 cm.

DE KUNST

'De werken laten rijmen met de wetenschap'

Ide André: "Niet de vraag 'wat schilder ik' houdt me bezig, maar 'hoe schilder ik'? De laatste tijd schilder ik met touw, waarmee ik een soort zweepslagen toedien aan het doek, waardoor een ritme ontstaat. Het resultaat lijkt toevallig, maar komt wel tot stand aan de hand van een paar basisregels: de grootte van het doek, de manier van bespanning, de kleur. Eigenlijk net

zoiets als de wetenschap: de basisregels zijn gegeven, van daaruit ga je aan het werk, met niet per se een uitkomst voor ogen. De vraag is interessant wat het resultaat doet met de beschouwer. Het is prima als hij in het doek figuren ziet, maar het werk kan ook resoneren met iets buiten het beeld, met de wereld eromheen. Het kan een aanzet geven tot reflectie:

waar kijk ik naar, wat dringt er tot me door? Ook de ontmoetingen die het werk oproept, zitten om de schilderijen heen. Zo komen de werken naast de dingen te staan, naast de mensen, naast de wetenschap. Ze verbeelden niet per se de wetenschap, ze rijmen ermee."

Ide André (Ede, 1990) studeerde in 2015 af aan ArtEZ, Academie voor beeldende kunsten Arnhem, richting Fine Art. Hij is verbonden aan de AKI Academy of Art & Design in Enschede, als docent op het Painting Department. André werkt vanuit zijn atelier in Arnhem.

In 2018 verscheen *Rattle! Rattle!*, een overzichtsbandel van het werk van Ide André. Bestellen via [Japsambooks.nl](https://www.japsambooks.nl).

'Onderwijs met bezieling begint met betrokken docenten'

TABITHA VAN KRIMPEN

THOMAS VISSERS

De een is student natuurkunde en filosofie en hield bij de opening van het academisch jaar een vurig betoog over de emancipatie-universiteit. De ander is bedrijfskundige en student theologie en ziet terug op een jaar vol lezingen als Jonge Theoloog des Vaderlands. Beiden willen de universiteit bezielen met minder eenzaamheid en meer geluk. Alvast één aanbeveling: "Een campustheoloog die zich overal tegenaan bemoeit."

TEKST PAÛL VAN DEN BROEK | FOTOGRAFIE ERIK VAN 'T HULLENAAR

We zitten op een mooie herfstmiddag in november in het restaurant van Hotel Credible in het centrum. Als eerste meldt Thomas Vissers zich aan tafel, uitgenodigd vanwege zijn rede bij de opening van het academisch jaar, begin september. Die sprak hij uit als een filosofische stand-upper, met als finale een citaat van Titus Brandsma, hoogleraar in de beginjaren van de universiteit en dit jaar heilig verklaard door Rome. Brandsma wordt geprezen om zijn verzetsdaden, die hij in 1942 in concentratiekamp Dachau met de dood moest bekopen.

Als tweede verschijnt Tabitha van Krimpen. Ze studeerde tussen 2016 en 2020 theologie en bedrijfskunde in Nijmegen en is inmiddels masterstudent theologie aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) in Amsterdam. Nog één week is ze Jonge Theoloog des Vaderlands, een eretitel die haar op tal van podia bracht om haar inzichten te delen over onder meer verbinding, eenzaamheid en zingeving en geloof bij jongvolwassenen. Ook Tabitha reikt een tekstfragment aan, uit een gedicht van David Foster Wallace, dat samen met de Titus-tekst van Thomas een zetje kan geven aan de hernieuwde bezieling van de Radboud Universiteit.

MOOIE MISSIE

Als Tabitha is aangeschoven, barst het gesprek los over beider teksten (zie elders op deze pagina's). Waarom is het Titus-fragment voor Thomas zo belangrijk? "Vanwege zijn oproep om je onzelfzuchtig in te zetten voor de ander, waarbij hij bij uitstek ook het goede voorbeeld was. Hij had de diepe overtuiging dat ieders geluk pas kan worden gevonden in de relatie met andere mensen." "Ook een heel mooi ideaal voor de universiteit", vindt Thomas. "Die staat niet los van de samenleving. We moeten ons ervoor inzetten dat de kansen die wij hebben gekregen, gelden voor ieder ander. Dat iedereen nodig is om mee te doen, zich in kan zetten. Die mooie missie van deze universiteit geldt ook voor ieder persoonlijk: mensen zijn sociale dieren, in relatie tot de ander vinden we zelf ook geluk."

Tabitha: "Maar het streven gaat verder dan ons geluk. De inzet

'FOMO IS DE NIEUWE KWAAL, DE ANGST OM OOK MAAR IETS TE MISSEN'

moet ook zijn om aan de knoppen in de samenleving te draaien. Het individueel welzijn botst gemakkelijk met de eisen van de prestatie maatschappij." Tabitha memoreert een sessie die ze onlangs leidde met actieve-lingen in allerlei studentbesturen. "Ik vroeg: wanneer is het jaar voor jullie geslaagd? Zegt iemand: 'Als ik alles eruit heb gehaald wat erin zit.' Een teken des tijds. Zo'n streven wordt een uitputtingsslag. FOMO [*fear of missing out*, red.] is de nieuwe kwaal, de angst om ook maar iets te missen."

Thomas: "Daar moeten we zeker voor oppassen. De universiteit is in haar kern geen prestatie machine. We moeten iedereen de middelen geven om zich te ontwikkelen naar eigen inzicht, ook geestelijk. Dat is

CITAAT NAMENS THOMAS VISSERS, UIT EEN REDE VAN TITUS BRANDSMA
UIT 1931

'Laten we ons niet al te egocentrisch opsluiten in onszelve en ons blindstaren op het louter eigen belang, maar beseffen, dat we tot roeping hebben en daarin een groot geluk voor ons bestaat, dat wij anderen gelukkig kunnen maken.'

niet vanzelfsprekend. Deze universiteit is een eeuw geleden opgericht om de maatschappelijke achterstand van katholieken aan te pakken, en nu hebben we het hoogste percentage eerste-generatiestudenten. Dat streven naar emancipatie en gelijke kansen was en is de ziel van de universiteit, en dat moet zo blijven.”

Tabitha ziet een valkuil: “Je kunt de plaats van ieders wieg niet veranderen, maar wel zorgen dat ieder een kans krijgt om aan de start te komen. Tot zover akkoord. Maar alsjeblieft niet met de oproep om daarna zo hard mogelijk te gaan rennen. ‘Ja, maar we zorgen voor een eerlijke wedstrijd’, hoor je dan, we willen immers een meritocratie, waarin ieder de kansen kan verzilveren op basis van eigen verdiensten. Mijn punt is: wélke wedstrijd wil je dat we met elkaar gaan lopen?”

“Eén ding is de startlijn die je trekt”, stemt Thomas in met Tabitha’s analyse. “Daar beginnen we idealiter samen, maar wat is de finish? Niet iedereen hoeft naar een universiteit. Ieder moet op basis van respect voor persoonlijke mogelijkheden en passies de wedstrijd kunnen lopen. Er is niet één finish, wat mij betreft kun je in honderd richtingen rennen.”

TABITHA'S BOEKENTIP

Eelco Runia | *Genadezesjes. Over de moderne universiteit* | Athenaeum, 2019

“Historicus en psycholoog Eelco Runia analyseert het wetenschappelijk bedrijf op een scherpe en kritische manier. Werkdruk, bureaucraties, de standenmaatschappij, het komt allemaal langs. Een must-read voor iedereen die met de universiteit te maken heeft.”

ONMETELIJK HEELAL

De tekst van Tabitha, over jonge vissen die niet weten wat water is, brengt een al even vurig gesprek op gang. Ze legt uit waarom ze juist deze regels heeft gekozen. “De hamvraag bij elke verandering is: vanuit welk perspectief zie jij de wereld, wat neem je als vanzelfsprekend aan? Wat voor jou vanzelfsprekend is, is voor een ander, of bij nader inzien, helemaal niet zo vanzelfsprekend. Dit sluit mooi aan op een wat oudere slogan van deze universiteit, *Change perspective.*”

Thomas kan zich goed vinden in de tekst. “We laveren allemaal door deze wereld, maar soms ben je je minder bewust van het water waarin we zwemmen. De aard van

het water nemen we stilzwijgend aan, maar je zult erover moeten nadenken voordat je aan een verandering kunt beginnen.”

Tabitha: “Een universitaire studie helpt om je bewust te maken van het water. Geschiedenis helpt om te zien hoe er al eeuwenlang over het ‘water’ is nagedacht. Hoe mensen uit verschillende tijden en plaatsen woorden en betekenis geven aan de wereld om hen heen.” Thomas stemt in met het belang van geschiedenis, maar wijst ook graag op de sterrenkunde, in het bijzonder op het boek *A pale blue dot* van Carl Sagan, een inspiratiebron bij zijn studiekeuze. Met daarin een foto, genomen vanuit ruimtesonde *Voyager*. Die foto toont de aarde als klein stoffig puntje in een onmetelijk heelal, ongrijpbaar groot in ruimte en tijd. “Alles wat wij doen, willen of hopen speelt zich af op dat stoffige puntje. Zoiets werpt me wel terug op mezelf.”

Tabitha: “Maar juist omdat je die nietigheid ziet, zie je ook dat je niet alles alleen kan. In het grotere geheel ben je afhankelijk van elkaar en heb je elkaar nodig. Alles is met alles verbonden.”

CITAAT NAMENS TABITHA VAN KRIMPEN, UIT *THIS IS WATER*, VAN DAVID FOSTER WALLACE (1994).

Twee jonge vissen, rustig een eind weg zwemmend, ontmoeten een oudere vis die in de andere richting zwemt.

Hij begroet hen met: “Goeiemorgen, jongens. Hoe is het water?”

De twee jonge vissen zwemmen in stilte verder, tot een van hen de ander aankijkt en vraagt:

“Wat is dat eigenlijk: water?”

Thomas stemt in met die aanvulling: “Je hebt helemaal gelijk. Die kosmische schaal kan aanzetten tot een soms gezond relativiseringsvermogen, maar is geen reden tot nihilisme. Onze levens zijn geen doelloos draaiende rondjes.”

KLASSIEKE IDEEAAL

Ook de Radboud Universiteit wil meer dan zomaar rondjes draaien, en zoekt naar nieuwe impulsen, om kracht bij te zetten aan haar klassieke ideaal als emancipatie-universiteit. Kunnen Thomas en Tabitha munitie aanreiken voor deze zoektocht? En: hebben ze als studenten sowieso iets kunnen ervaren van de bijzonderheid van de universiteit?

Thomas beaamt dit volmondig, door de vele kansen te pakken die de inmiddels zeven studentjaren hem hebben geboden: het verenigingsleven, een studiereis naar het buitenland, het honoursprogramma. “Deze universiteit is onder meer uniek in de kansen die ze biedt op extra reflectie op je vakgebied”, zo wijst hij op de verplichte colleges filosofie in alle opleidingen en op zijn keuze voor de verkorte bachelor filosofie. “Een universitaire opleiding heeft een breder doel dan alleen het binnenhalen van een certificaat voor de arbeidsmarkt. Het gaat ook om het ontplooiën van jezelf en om het kweken van een kritische en onderzoekende mindset.”

Zelf opgevoed door twee ouders met een ‘lagere’ opleiding (over de aanhalingstekens later meer), staat het emancipatiestreven hoog in zijn vaandel. “Je ziet dat ook mooi terugkomen in de inspanningen vanuit de universiteit voor vluchtelingen.” Met een vader als arbeider bij Mars in Veghel en een moeder als verpleegkundige, is Thomas

de eerste in de familie die de ‘hoogste’ ladder heeft bereikt. Zijn advies aan de universiteit: faciliteer dat veel meer van onze studenten bijles gaan geven in het voortgezet onderwijs, gratis voor alle leerlingen die dit willen. Ook wijst hij op de speciale *Girls day* van de bètafaculteit, om meiden te enthousiasmeren voor een exacte studie, een promotie die hij ook in overweging geeft voor studenten met een

migratie-achtergrond. “Die zijn op de campus nogal ondervertegenwoordigd. Hierop meer actie richten, vind ik wel horen bij de maatschappelijke verantwoordelijkheid.”

En wat de universiteit – niet alleen de Radboud – in elk geval kan doen, is niet meegaan in het idee van een universiteit als ‘hoogste’ tree op de onderwijsladder. Het onderscheid tussen hoger en lager

THOMAS' KIJKTIP

Timelapse of the universe

“Een prachtig voorbeeld van hoe de sterrenkunde mensen kan terugwerpen op zichzelf. Deze korte video neemt je mee vanaf het heden naar het ‘einde’ van het universum. Het gaat daarbij niet over hoe groot het universum wel niet is in ruimte, maar juist in tijd. Aan het eind wordt het soms wat speculatief, maar de film is niettemin erg indrukwekkend in elkaar gezet.”

Te bekijken via YouTube

onderwijs noemt hij schadelijk, ook gezien de immense tekorten aan mensen die dit ‘lagere’ onderwijs hebben genoten. “Elk onderwijstype is gelijkwaardig.” Thomas wijst op de slogan van de Radboud Universiteit: Je bent nodig. En kijkend naar de personeelstekorten zijn vooral praktisch aangelegde mensen zoals zijn vader echt nodig. “Momenteel liggen in Nederland duizenden duurzame projecten stil vanwege een tekort aan praktisch geschoold personeel. Hou dan eens op om je als universitair geschoolde ‘hoogopgeleid’ te noemen.”

TEGENSTRIJDIGE KRACHTEN

Net als Thomas heeft Tabitha ervaren dat de universiteit haar

streven al waarmaakt om méér te willen zijn dan een diplomafabriek. Het onderwijs dat Tabitha genoot, was bijzonder: een bedrijfskundestudie gericht op mens en samenleving. “Dat was precies de reden dat ik voor Nijmegen koos. In Rotterdam en elders ligt de nadruk op financiën en wiskunde.” De extra’s werden nog versterkt door haar keuze – net als Thomas – voor een tweede studie: theologie. “Bij die keuze denkt de universiteit gelukkig met je mee, ook op praktisch vlak.” Ook de Rafter (“weten studenten wel waar die naam vandaan komt”) en het klooster Berchmanianum als bestuursgebouw vindt ze mooie referenties aan het bijzondere, katholieke verleden. “Het is hier gezelliger, minder krampachtig, meer gericht op het samenzijn”, beschrijft ze de sfeer. “En deadlines zijn gelukkig niet altijd heilig. Zeker bij theologie, met meer persoonlijk contact, houden ze rekening met persoonlijke omstandigheden. Ook bij bedrijfskunde doen ze hun best, maar die studie is eigenlijk te groot. Tentamens worden daar afgenomen als multiple choice, geen goede manier om de diepte in te kunnen gaan.”

Tabitha weet dankzij haar studie hoe organisaties veranderen, en herhaalt de panacee van Thomas: hoed je voor het aanspreken van het individu alleen, en werk bovenal aan de organisatie zelf. Je kunt de vele studenten die lijden aan een teveel aan perfectionisme bijstaan, maar je kunt volgens haar beter alle communicatie van de universiteit met ‘excellent’ erin, kritisch tegen het licht houden. “Weg met die term, je wilt studenten meer bieden dan een diploma, maar je jaagt ze op met termen als excellentie of masterinstroom voor de beste

‘HOU EENS OP OM JE ALS UNIVERSITAIR GESCHOOLEDDE ‘HOOGOPGELEID’ TE NOEMEN’

tien procent. Dat zijn tegenstrijdige krachten. De Radboud staat ervoor om studentsucces te plaatsen boven studiesucces. Mooie woorden, maar dan moet de daad ook echt bij het woord worden gevoegd.”

Als Jonge Theoloog des Vaderlands heeft Tabitha onder meer nadruk gelegd op studentenwelzijn en de bestrijding van eenzaamheid. Ook hier geldt haar boodschap dat individuele hulp (“weer een blik studentpsychologen”) moet samengaan met veranderingen in de organisatie. Ze wijst op een al sterke troef van Nijmegen: de campusomgeving. “Die kan nog verder worden uitgebouwd tot plek van ontmoeting. Ik zou graag meer plaatsen zien waar kwetsbaarheid volop de ruimte kan krijgen.”

Hardop denkt ze na over de verrijking van de campus met een rondlopende campuspastor. “Iemand die overal aanhaakt en binnenloopt, ook aan de bestuurstafels zit en zich gevraagd en ongevraagd overal mee kan bemoeien. Dat lijkt me wel wat voor de Radboud.” Het past bij de metafoer die Tabitha voorstaat over je studieweg: “Inderdaad geen weg die leidt naar alleen een diploma, maar een reis met verrassingen die je aflegt met andere studenten en al je docenten.”

IDEALE UNIVERSITEIT

Elke omslag in de universiteit staat of valt met de docenten, vindt Tabitha. “Zij zijn de mensen die studenten een spiegel kunnen voorhouden, kunnen inspireren om verder te kijken, kunnen voorleven dat ze er staan als persoon, met hun eigen kwetsbaarheid, hun eigen hang naar de kroeg, hun eigen beperkingen in het leven. De beste docent is een benaderbare docent, niet alleen iemand die een les komt afdraaien en zijn rol beperkt tot leverancier van kennis, die hij meer heeft dan jij, die het succes uitstraalt.” In een goede leerschool gaan succes en mislukking hand in hand, vindt ze. “Dat gebeurt immers ook in de wetenschap: het ene moment haal je grote beurzen binnen, het andere moment worden aanvragen afgewezen. Toon als docent ook hoe rommelig kennis vaak tot stand komt, laat het ongemak van het leven zien, ook van jezelf.” Tabitha maakt zich zorgen over de druk op docenten. “Geen studentenwelzijn zonder docentenwelzijn. De weg naar meer bezieling in het onderwijs wordt wel erg lang als je docenten op hun tandvlees lopen.”

Tabitha van Krimpen | Geboren Woudenberg, 1998

Studie Bachelors bedrijfskunde en theologie (2016-2020). Master bedrijfskunde aan de Vrije Universiteit (2020-2021). Master theologie aan de Protestantse Theologische Universiteit (PTHU) in Amsterdam.

Loopbaan Onder meer: junior redacteur bij de Evangelische Omroep voor Radio 1 (zomer 2020). Jonge Theoloog des Vaderlands (november 2021-2022). Zie ook: www.tabithavankrimpen.nl.

Thomas Vissers | Geboren Oss, 1996

Studie Bachelors natuur- en sterrenkunde en filosofie (2015-2020). Masters astro- en deeltjesfysica en filosofie van de natuur- en levenswetenschappen (2020-heden)

Activiteiten Bestuurslid Jonge Democraten (2020-2021). Debatrainer studentenvereniging Trivium (2019-heden).

Welke plaats dichten Thomas en Tabitha toe aan de katholieke wortels van de universiteit:

putten ze uit het geloof inspiratie om hun pleidooi voor de ideale universiteit kracht bij te zetten?

Thomas is afkomstig uit Brabant en gematigd katholiek opgevoed, maar is niet meer gelovig. “De meeste mensen die we nu aanspreken op de campus, zijn niet meer katholiek, in elk geval niet belijdend. Maar ongeacht achtergrond en geloof kunnen we allemaal inspiratie vinden in de emancipatoire wortels van de universiteit. Het gaat ten diepste om de waardigheid van ieder mens. Om dit te kunnen voelen, hoeft je volgens mij niet noodzakelijk te putten uit een specifieke geloofstraditie.”

Het is niet verwonderlijk dat Tabitha het geloof een veel grotere rol toedicht. In haar lezingen schuwt ze niet om Bijbelteksten aan te halen. Vooral de psalmen zijn haar dierbaar. Ze is ermee vertrouwd vanuit haar hervormde opvoeding in een stadje op de Biblebelt. Neem het fragment uit Psalm 13:2 dat ze aanhaalde in haar recente lezing over eenzaamheid: ‘Hoe lang nog Heer, zult U mij vergeten / Hoe lang nog verbergt U voor mij Uw gelaat.’ Dit soort bezieling kan docenten en studenten volgens haar inspireren, al haast Tabitha te zeggen dat ze geen prediker is die dingen wil opdringen. Maar kennismaking met de bronnen kan helpen. “Hoeveel mensen weten wat *In Dei Nomine Feliciter* [In Gods naam gelukkig, red.] betekent, en dat dit in ons logo staat? Het is voor docenten die hier komen werken niet verkeerd dat ze weten in welke traditie ze staan, dat dit niet zomaar een universiteit is. En dat docenten en studenten met meer trots zeggen: ik hoor bij de Radboud.” ■

‘GEEN **STUDENTEN-**
WELZIJN ZONDER
DOCENTENWELZIJN’

BOEK, ZWEET EN TRANEN

Theoloog des Vaderlands, hoogleraar en benedictijner monnik **Thomas Quartier** maakte naast zijn vele optredens in talkshows en op festivals een publieksboek: *Profetenstemmen*.

Hoe kwam u op het idee voor dit boek? "Als Theoloog des Vaderlands krijg je geld om een project te doen. Dat moet gaan over een dialoog tussen de Bijbel en hedendaagse cultuur. Ik wist al vrij snel: ik wil iets met profeten doen. De profeten uit het Oude Testament zijn relatief onbekend. Best vreemd, want een profeet is juist van alle tijden. Toen ik in de teksten dook, merkte ik hoe weerbarstig die zijn, hoe provocerend en radicaal. Ze schuren, ook nu nog."

U had dus een mooi thema te pakken. Hoe heb je dat vormgegeven? "Ik ben heel intuïtief te werk gegaan. Mijn boek moest niet academisch worden. Geen introductie cursus in profeten of zo, maar een creatieve klankkast van wat profetenwoorden kunnen doen. Daarom heb ik vier schrijvers uitgenodigd om te reageren op een tekst uit Profeten. Verder heb ik met vier Radboud-collega's gepraat over een Bijbeltekst. Eerst wilde ik ze een artikel laten schrijven. Maar daar heb ik van afgezien, want dan schieten ze in hun academische rol. In plaats daarvan ben ik met hen in gesprek gegaan."

Het blijft niet bij woorden alleen, er zit ook nog muziek in uw boek. "Muziek is voor mij heel belangrijk, dus dat wilde ik er graag in. De vier schrijvers en ik zijn de muziekstudio ingegaan en reciteren kernpassages uit profetenteksten, terwijl violiste Aili Deiwiks er muziek bij maakt. Die muziektracks kunnen lezers beluisteren via een website. Voor mij maakt dat het boek echt af."

En wat doet die foto van u met clownsneus in het boek? "Ik heb ook op popfestivals voorgelezen en dacht: hoe moet je nu die specifieke rol van een profeet verbeelden? Toen kwam het idee van een nar op: een nar is iemand die op een speelse manier heel wijze dingen kan zeggen. Een profeet is eigenlijk ook een nar. En misschien een monnik ook wel. Omdat je een outsiderpositie hebt."

Waar ben u het meest trots op? "Trots past een monnik niet zo. Maar ik ben blij en ook dankbaar dat ik dit jaar theologie actueel heb kunnen maken. Ik heb principiële standpunten ingenomen over menselijkheid jegens vluchtelingen en over geweldloosheid. Dat maakte heftige reacties los. Een van de verwijten was dat ik een idealist ben. Jazeker. Maar als theologen geen idealistische stem mogen laten horen, wie dan wel? De profeten uit het Oude Testament vroegen zich ook niet af of het allemaal wel haalbaar was wat ze zeiden."

'PROFETEN WILLEN DE WERELD BETER MAKEN. DE KRACHT DAARVOOR PUTTEN ZE UIT EEN INSPIRATIE DIE HEN ZELF OVERSTIJGT.'

(Uit: *Profetenstemmen*, p. 8)

Thomas Quartier, *Profetenstemmen*.
Uitgeverij Adveniat, 2022.

TEKST: BEA ROS | FOTO: PETER VAN TUIJL

Zo zie ik Radboud

“Ik was aanwezig bij de dialoogsessies namens de CSN, de koepelvereniging van christelijke studentenverenigingen in Nijmegen. Toen bekend werd dat het predicaat katholiek werd afgenomen, leverde dat vanzelfsprekend veel vragen op bij de christelijke achterban. Niet dat je op dagelijkse basis nou zoveel merkte van die christelijke identiteit, maar het komt wel naar voren in bepaalde symbolieken: denk aan het gebed bij ceremonies of aan het logo van de universiteit. En vanuit de katholieke emancipatiebeweging van waaruit de Radboud Universiteit is opgericht, zijn er benoemde leden in de universitaire studentenraad.

Ikzelf zag het wegvallen van dat predicaat niet zozeer als een probleem, maar juist als een kans voor iets nieuws. Het biedt de mogelijkheid om als universitaire gemeenschap na te denken waar we voor staan en waar we naartoe willen. Een instelling kan wel roepen dat ze voor bepaalde normen en waarden staat, maar in de praktijk zijn dat vaak niet meer dan mooie woorden voor de buitenwereld. Het is ook belangrijk dat er iets gedaan wordt met die waarden, dat er daadwerkelijk waarde aan wordt gehecht. Daarom vind ik het ook zo belangrijk dat we vast blijven houden aan het emancipatoire karakter van de universiteit. Die zou zeker niet bedoeld moeten zijn voor een exclusief clubje mensen. In het verleden richtte de Radboud zich vooral op katholieken, maar tegenwoordig ook op andere groepen uit de samenleving. Denk aan het feit dat er veel geregeld wordt voor vluchtelingen,

zodat zij onderwijs kunnen volgen en deel kunnen nemen aan de samenleving. Ook heeft deze universiteit een hoog percentage eerste-generatiestudenten. Het is belangrijk om ervoor te zorgen dat iedereen gelijke kansen heeft. Emancipatie is ook de gerichtheid van de universiteit op thema's als diversiteit of het klimaat. Zo laat de Radboud zien niet vanuit een ivoren toren te werken, maar midden in de samenleving te staan. Vanuit die waarden worden studenten ook opgeleid: je doet hier naast standaard-vakkennis en -vaardigheden ook kritische inzichten op over de maatschappij, en over manieren om bij te dragen. Als bestuurslid van de christelijke studentenvereniging NSN

‘Midden in de samenleving’

probeer ik iets extra's te doen, met activiteiten gericht op onze omgeving. Zo ondersteunt een van onze disputeren Stichting Move, die zich inzet voor kinderen en jongeren met minder kansen, door middel van leerlijnen en maatschappelijke projecten.

Een kritische blik veronderstelt dat je alert blijft op zaken waarvan jij vindt dat ze niet deugen. Zo vind ik dat universitaire studies meer gericht zouden mogen zijn op de persoonlijke vorming van de studenten. Je kunt wel zeggen dat we hier opleiden tot méér dan alleen het diploma, maar we zouden er met z'n allen meer over moeten nadenken hoe je dit ideaal kunt waarmaken.”

Richard Spithoff (21) is student bestuurskunde en theologie

TEKST: VINCENT DECATES | FOTO: DICK VAN AALST

Inspiratie uit Oxford

In november sprak de universiteit het voornemen uit om in Nijmegen een Laudato Si' Instituut op te richten. Daarbij kan inspiratie worden opgedaan in Oxford, waar Celia Deane-Drummond al vier jaar leidinggeeft aan een soortgelijk instituut. "Er is een enorme behoefte aan dit soort werk."

TEKST MACHIEL VAN ZANTEN | FOTOGRAFIE OXFORD UNIVERSITY

U begon uw academische loopbaan met een doctoraat in plantenfysiologie, maar switchte later naar theologie. Waarom?

"Ik wilde een verschil maken in de wereld. Mijn onderzoek als plantenfysioloog was wel fascinerend, maar bood geen oplossingen voor mondiale landbouwvraagstukken. Ook vond ik het lastig dat in aangrenzende laboratoria onderzoek werd verricht naar genetisch gemodificeerde organismen (ggo's). Wetenschappers die daarmee bezig waren, hadden geen enkele ethische reserve over de mogelijke gevolgen van deze ggo's. Voor deze wetenschappers gold: als het kan, doen we het. En als multinationals het financieren, des te beter. Ik ben daarom overgestapt naar theologie en ethiek en heb ook daarin een doctoraat behaald. Sindsdien ligt de focus van mijn werk op het raakvlak van theologie en natuurwetenschappen. Ik zie mezelf nu vooral als theoloog."

In 2018 hebt u in Oxford het Laudato Si' Research Institute opgericht. Wat waren uw beweegredenen?

“Het is gestart als een jezuïeten-project. De Provinciaal wilde dat de focus van de jezuïeten in Engeland zou liggen op Laudato Si'. Hij zocht manieren om ook het 'intellectueel apostolaat' – in feite de academische poot van de jezuïeten in Groot-Brittannië – daarbij te betrekken. Na de sluiting van Heythrop College in Londen een paar jaar eerder, wilde men een nieuwe richting inslaan. Ik was op het juiste moment op de juiste plaats en kreeg het verzoek om een kader voor een instituut in Oxford te ontwikkelen. Toen dat eenmaal was goedgekeurd, werd me gevraagd directeur te worden van het nieuwe instituut.”

Wat is het doel van het instituut?

“Het heeft één algemeen doel, en dat is werken aan het sociaalecologische pad naar bekering, maar dan wel op een wetenschappelijke manier. We hebben een multidisciplinair team dat is gegroeid van drie naar zo'n tien mensen, met verschillende achtergronden: natuurlijk uit de theologie, maar ook uit de sociale wetenschappen en ontwikkelingsstudies. We streven naar onderzoek dat relevant is voor de kerk, maar ook praktisch is gegrond in projecten én academisch geloofwaardig is. Best een lastige combinatie.”

Is het instituut vooral de apostel van de boodschap van Laudato Si'?

“Ons onderzoek past weliswaar in de missie van Laudato Si', maar we willen deze ook verdiepen en in sommige gevallen ter discussie stellen. Alleen het herhalen van de boodschap zou te gemakkelijk zijn. We kijken naar de concepten erachter en vragen ons af: hoe kan ons onderzoek een missie hebben en tegelijkertijd respect afdwingen binnen de Universiteit van Oxford University?”

Kunt u een voorbeeld noemen hoe dit in uw onderzoek samenkomt?

“Neem ons project naar de ethiek van het genetisch modificeren van een schroefworm die in Zuid-Amerikaanse landen voorkomt. Deze worm veroorzaakt enorm veel leed onder het vee, en soms onder mensen, en zorgt voor grote economische schade. Nieuwe technologie kan de verspreiding van de schroefworm effectief stoppen, maar zijn we daarmee op de juiste weg? En hoe verhoudt dit zich tot het katholiek en social denken? We werken samen met internationale >

Laudato Si' aan de Radboud Universiteit

Als vlag op het aangekondigde Laudato Si' Instituut, wil de Radboud Universiteit een bijzondere leerstoel instellen. De werving voor de eerste bijzonder hoogleraar Laudato Si' in Nijmegen gaat van start in 2023.

Laudato Si' (Geprezen zijt Gij) is de tweede encycliek van paus Franciscus. Het heeft als ondertitel 'over de zorg voor ons gemeenschappelijke huis' en werd in 2015 gepubliceerd. In de encycliek bekritiseert de paus het consumentisme, de achteruitgang van het milieu en de opwarming van de aarde. Laudato Si' richt zich niet alleen tot katholieken, maar tot alle mensen op de hele wereld. Paus Franciscus doet een dringende oproep om te komen 'tot een nieuwe dialoog over de wijze waarop wij bouwen aan de toekomst van de planeet. [...] De talenten en het engagement van allen [zijn] nodig om de door de mens aan de schepping van God toegebrachte schade te herstellen. Wij kunnen allen meewerken als instrument van God voor de zorg voor de schepping, ieder met zijn eigen cultuur en ervaring, eigen initiatieven en vermogen.'

In de geest van de encycliek kiest Nijmegen voor een focus op integrale ecologie, lees: de benadering van de klimaatcrisis als een samenhangend probleem, met fysiologische, sociale, economische én politieke aspecten – een samenhang die vraagt om een interdisciplinaire wetenschappelijke aanpak. De aandacht voor Laudato Si' past bij het bijzondere karakter van de Radboud Universiteit, die immers is voortgekomen uit de katholieke emancipatiebeweging, met thema's als solidariteit, rentmeesterschap en gelijkwaardigheid van oudsher hoog in het vaandel. Met het instituut wil de universiteit een impuls geven aan haar missie als een maatschappelijk betrokken instelling.

In november vond de oprichtingsconferentie van het instituut – 'Van klimaatdepressie naar duurzame hoop' – plaats, met lezingen van bisschop Gerard de Korte en klimaatactivist Rozemarijn van 't Einde, over hun inzet voor de schepping.

Zie ook het interview met bisschop De Korte vanaf pagina 20 in dit nummer.

De bijzondere leerstoel is mogelijk gemaakt door de Radboud Universiteit, Socires, Kansfonds, Stichting Het R.C. Maagdenhuis, Stichting tot Bevordering van Katholiek Bijzonder Onderwijs en Stichting Sobrietas.

'LAUDATO SI' ZORGT VOOR EEN ZEER INCLUSIEVE MANIER VAN WERKEN'

wetenschappers en zoeken manieren om lokale bewoners te laten meepraten, zodat hun geen technologie wordt opgedrongen als ze die niet willen of als ze onvoldoende kans hebben gekregen om zich erin te verdiepen.”

In hoeverre wijkt dit af van de benadering van mainstream-instituten?

“Ten eerste beogen we in al ons onderzoek transdisciplinair te zijn. Dat is niet hetzelfde als interdisciplinair of multidisciplinair. Interdisciplinair betekent dat elke discipline zichzelf beter probeert te begrijpen. Multidisciplinair betekent dat verschillende disciplines bijdragen aan een gemeenschappelijk probleem. En transdisciplinair impliceert dat elke discipline verandert door de uitwisseling van ideeën en door samenwerking met andere disciplines.

“Daarnaast komt theologie in ál onze projecten aan bod. Er zijn meer instituten die zich bezighouden met ecologische onderwerpen, maar die hanteren meestal een seculiere aanpak en nemen religie niet per se

serieus. Theologie was lange tijd een ondergeschoven kindje, maar nu heeft het een stem en helpt het de wetenschap om haar eigen uitgangspunten te heroverwinnen. We zijn gericht op samenwerking met anderen binnen universiteiten. Dat is best moeilijk, omdat niet iedereen bereid is zulke discussies aan te gaan. Maar als die bereidheid er is, kunnen we zeer interessant werk doen.”

Merkt u al dat die aanpak effect heeft?

“We worden opgemerkt door de Universiteit van Oxford en andere instituten uit de hele wereld. Bijna dagelijks krijgen we verzoeken om samenwerking. Er is dus een enorme behoefte aan dit soort werk. Maar we zijn nog erg klein en hebben niet de capaciteit om alles aan te nemen. We kunnen slechts een fractie doen van alles wat op dit gebied mogelijk is. Daarom zou het fijn zijn als er meer instituten waren die soortgelijk onderzoek doen. Dus ik nodig andere universiteiten uit om dit thema op te pakken en verder te ontwikkelen. Het is heel waardevol, vooral voor universiteiten met een katholieke traditie.”

De Radboud Universiteit heeft deze handschoen inmiddels opgepakt. Denkt u dat zo'n instituut past bij deze universiteit?

“Ik heb vorig jaar de Radboud Universiteit bezocht en denk dat er een enorme potentie voor is. Het past bij de wens van studenten om zaken te bestuderen die vandaag de dag relevant zijn. En het sluit aan bij de interesses vanuit de samenleving en van de meeste academici, die uiteindelijk liever samenwerken dan in hun eigen besloten kringetje blijven. Laudato Si' is een manier om verschillende mensen bij elkaar te brengen. Het staat open voor andersgelovigen en niet-gelovigen en sluit niemand uit. Het zorgt dus voor een zeer inclusieve manier van werken.”

Hebt u adviezen voor de Radboud Universiteit?

“Nu de Radboud bereid is om zich achter het idee van Laudato Si' te scharen, kan er een veel grotere reikwijdte ontstaan en kunnen er echt ambitieuze doelen worden gesteld. Het zou bijvoorbeeld geweldig zijn om een masteropleiding in het nieuwe instituut op te nemen. Misschien kan er zelfs een 'duurzaamheidsboerderij' in worden geïntegreerd, waar studenten de kans krijgen om te werken en praktijkervaring op te doen. Uit mijn eigen onderwijspraktijk weet ik dat als studenten letterlijk hun handen vies maken, hoofden en harten gaan veranderen.” ■

Zo zie ik Radboud

“Ik heb zelf wel ideeën over het thema identiteit, maar was vooral benieuwd hoe jongere mensen ertegenaan kijken.

Daarom heb ik gekozen voor een groep met inbreng van studenten. Wat anderen vinden, was voor mij belangrijker dan mijn eigen mening kwijt kunnen. Om de universiteit in één woord te benoemen, heb ik voor ‘katholiek’ gekozen, omdat ik nieuwsgierig was wat die oorspronkelijke term nu oproept. Voor mij staat katholiek voor een manier van kijken en werken: open, inclusief, naar iedereen willen omzien. Uit de sessie kwamen vooral identiteitstermen naar voren, zoals verbindend, authentiek, solidair, emancipatoir. Ook bescheiden werd genoemd, dat we als organisatie niet naar voren treden op een manier van: dit ben ik.

Het viel me op in de sessie dat het best lastig is om sterk uit te komen voor de identiteit.

Het bleef wat hangen in algemeenheden.

Terwijl het expliciet verbinden van die termen met hun wortels in het katholiek sociaal denken – kernelementen uit het zelf-verstaan van deze universiteit – juist mooi onderscheidend kan zijn. Bijvoorbeeld het *bonum commune*, het algemeen welzijn. Dat is nu heel actueel, met duurzaamheid, en daar mag je meer articulatie aan geven. Of menselijke waardigheid, een grondslag onder urgente discussies over inclusie en sociale veiligheid. De heiligverklaring van Titus Brandsma, waar we met een delegatie naartoe zijn geweest, was in dat opzicht een verbindende ervaring. De gesprekken eromheen leidden ook tot verdieping over vragen als: wat zijn de waarden die ons binden en hoe

kunnen we daar in de toekomst iets mee? Ik denk dat het belangrijk is om, zeker volgend jaar bij de viering van honderd jaar universiteit, het verhaal van het begin goed zichtbaar te maken met beeldmateriaal en ervaringsverhalen. Je moet aan de studenten van nu blijven vertellen waar we vandaan komen. Dat we altijd een universiteit zijn geweest voor mensen die tot dan toe niet vanzelfsprekend naar de universiteit gingen. En waarom zijn we nu zo’n brede universiteit? Omdat men toen álles zelf wilde doen en echt bereikbaar wilde maken, zoals we nu onze kennis bereikbaar willen maken voor nieuwe groepen! Maak dat verhaal zichtbaar en persoonlijk. Dat is niet alleen maar suf en muf.

‘Maak je verhaal zichtbaar en persoonlijk’

En we kunnen die kernwaarden voortzetten en er gestalte aan blijven geven door bijvoorbeeld prijzen of fondsen in te stellen – voor studenten, docenten en onderzoekers. Prijzen kunnen ieder jaar worden uitgereikt aan wie bijvoorbeeld emancipatie in ons onderwijs nastreeft, of aan projecten die duurzaamheid of inclusie het best onder de aandacht hebben gebracht. Zo maak je zichtbaar waar je voor staat. Dan heb je het woord katholiek helemaal niet nodig.”

José Sanders is hoogleraar Communicatie in organisaties en decaan van de Faculteit der Letteren.

TEKST: PETER ZUNNEBERG | FOTO: DICK VAN AALST

MARIA VAN DEN MUIJSENBERGH

'Ik kan niet wegkijken van narigheid'

Maria van den Muijsenbergh voelt zich verantwoordelijk om bij te dragen aan een rechtvaardigere en betere wereld. Dus komt ze als huisarts en hoogleraar Gezondheidsverschillen op voor patiënten die minder mondig zijn, zoals daklozen en ongedocumenteerde asielzoekers. Ze doet dit vanuit een overtuiging die ze ook herkent binnen de Radboud Universiteit: elk mens telt.

TEKST BEA ROS | FOTOGRAFIE MONA VAN DEN BERG

We spreken elkaar na de diesrede, waarin theoloog Thomas Quartier sprak over roeping. Maria van den Muijsenbergh voelde zich geraakt door dat woord. “Roeping heeft te maken met passie. En ook met een beetje boven jezelf uitstijgen. Dat je ook probeert af en toe iets te doen omdat je het belangrijk vindt, terwijl je er misschien niet zo’n zin in hebt.”

Kun u van dat laatste een voorbeeld geven?

“Ik heb een paar keer vluchtelingen in mijn huis opgevangen. Een halfjaar vier vrouwen. Later een jaar lang een Armeens gezin met twee tienerkinderen en onlangs nog drie maanden een Oekraïens gezin. Het viel me zwaar, je huis delen met vreemden die ook nog vaak getraumatiseerd zijn. Mijn kinderen zeggen: mam, doe dat nou niet meer. Maar als je hoort over mensen die morgen op straat komen te staan, dan zeg ik: kom maar. Niet meer met de verwachting dat het leuk is en ik zal het niet uit mezelf aanbieden, maar als het op je pad komt, moet je het gewoon doen. Dat is de keerzijde van je eigen rijkdom.”

U hebt dus zelf ook een roeping?

“Ik denk het wel. Ik wil hartstochtelijk dat mensen die het slecht getroffen hebben in onze maatschappij, het een klein beetje beter krijgen. Dat heb ik van mijn katholieke opvoeding meegekregen. Mijn vader zei altijd: wij hebben het zo goed, dus we hebben een verantwoordelijkheid om mensen die het minder goed hebben, te helpen. Dat deden mijn ouders op allerlei manieren en ik voel diezelfde roeping om iets bij te dragen. Natuurlijk in het besef dat het allemaal maar ieniemienie en niet wereldschokkend is. Maar ik houd van de uitspraak, volgens mij uit de Talmoud: ‘Als je één iemand redt, dan red je de wereld’. Dat drijft me. En je ziet zoveel onrechtvaardige narigheid om je heen, ik kan daar niet van weggijken.”

Is dat ook de reden waarom u zich als huisarts bekommert om daklozen?

“Ja. Ik vind het ontzettend fijn om voor deze mensen huisarts te mogen zijn, omdat ik ze kansen kan bieden. Iets anders wat voor mij erg belangrijk is, is dat we er echt van doordrongen moeten zijn dat elk mens telt. Elk mens heeft bijzondere en mooie kanten, alleen zie je die bij de een wat makkelijker dan bij de ander. Dakloze mensen hebben verschrikkelijk veel problemen en vele daarvan hadden ze misschien kunnen voorkomen als ze het handiger of verstandiger hadden aangepakt. Ik zie ze op het moment dat ze er al erg aan toe zijn: verwaarloosd, vies, verslaafd. Maar als ik met hen

‘IK ZIE VOORAL
DINGEN DIE
WÉL GOED
GAAN’

in gesprek ga, zie ik stuk voor stuk mooie mensen, met een eigen verhaal en eigen wijsheid. En ik geef eerlijk toe, een reden dat het fijn is om hun dokter te zijn, is dat ze vaak nog echt lekkere, vette ziektes hebben. Een heel grote wond of een erg vieze ontsteking. Dat is gewoon heerlijk om te mogen behandelen. Maar veel belangrijker: als het me lukt ze het gevoel te geven dat er eindelijk iemand echt naar hen luistert, die hen de moeite waard vindt, dan gaan ze zichzelf ook een klein beetje meer de moeite waard vinden.”

Is het uw missie om hen van de straat te krijgen?

“Mijn missie is hen te ondersteunen bij het realiseren van wat ze werkelijk willen in hun leven. Sommigen willen op straat blijven. Die zeggen: ‘Laat mij maar lekker in de polder in mijn tentje, daar heb ik geen last van prikkels. Maar ik zou wel graag een warme deken in de winter willen.’ Natuurlijk praat je erover of dat nu echt is wat ze willen. Maar ik heb helemaal niet de behoefte om mensen te veranderen. Laat mensen zijn zoals ze willen en laat mij hen daarbij een stukje helpen. Soms is dat helemaal niet iets medisch, maar help ik iemand met een brief voor zijn advocaat.”

Veel collega's zullen zeggen: 'Maria, je bent hartstikke gek om dat te doen.' Waar laat u zich door inspireren om het toch te doen?

“Dat klopt, dat zeggen velen. Maar het mooie vind ik dat dit werk een appel doet op je hele persoon. Niet alleen op je medische vaardigheden en kennis, maar op alles wat je bent. Ik kan me voorstellen dat er mensen zijn die van zo’n daklozenspreekuur helemaal gedeprimeerd zouden raken. Want om nu te zeggen dat er veel mensen zijn die blijvend van de straat af raken, nee. Zijn er veel

Geboren Heerlen, 1956

Studie Geneeskunde in Leiden (1974-1982) en werkte daar als huisarts. In 2001 promoveerde ze op onderzoek naar palliatieve zorg door de huisarts en werd ze, naast huisarts, docent-onderzoeker bij het Radboudumc.

Loopbaan In 1995 werd ze huisarts in Nijmegen. Sinds 2017 is ze bijzonder hoogleraar Gezondheidsverschillen en persoonsgerichte integrale eerstelijnszorg. Daarnaast houdt ze één ochtend per week spreekuren voor daklozen en uitgeprocedeerde asielzoekers. Ze is mede-initiatiefnemer van Wereldvrouwenhuis Mariam van Nijmegen, dat opvang biedt aan dakloze migrantenvrouwen.

Onlangs verscheen het boek *Persoonsgerichte zorg voor iedereen. Met aandacht voor sociale omstandigheden en etnische diversiteit in de huisartsenpraktijk*, waarvan zij een van de twee hoofdredacteurs is.

mensen die doen wat jij hun adviseert? Nee. Maar het is mijn karakter dat ik vooral die dingen zie die wél goed gaan. Dat ene gesprek waarin je echt contact hebt. Die man die je gaat vertrouwen en eindelijk zijn telefoonnummer wil geven. Mensen die, en dan schaam ik me haast, je heel erg dankbaar zijn omdat je hen geholpen hebt om een huis te krijgen of hun net even dat zelfvertrouwen gaf toen niemand hen meer zag zitten. Dat houdt me gaande.”

Als hoogleraar spande u zich in om kansen op gezondheid gelijkjer te verdelen. Waar gaat het dan precies om?

“Er zijn grote gezondheidsverschillen tussen rijk en arm, tussen hoog- en laagopgeleid, tussen mensen met en zonder migratieachtergrond. Ik onderzoek wat we kunnen doen om die verschillen op te heffen of op z'n minst te verkleinen, door zorg voor alle mensen goed, effectief en toegankelijk te maken.”

Hoe ontstaan die verschillen? Kennelijk is het niet gewoon voor iedereen om naar een huisarts te gaan en geholpen te worden.

“Veel mensen verkeren in sociaal ongunstige leefomstandigheden en kampen met problemen als geldzorgen, geweld, uitsluiting en eenzaamheid. Dat leidt tot chronische stress en die heeft nadelige effecten op de gezondheid. Stresshormonen verhogen de kans op chronische ziektes en tasten bovendien onze prefronta-

le cortex aan, het hersengebied dat je langetermijnbeslissingen bestuurt en zorgt voor overzicht in je leven. Deze mensen nemen vooral besluiten op korte termijn, ze maken bijvoorbeeld rekeningen niet open en eten ongezond. Ze krijgen er ook vaak een kort lontje door. Daar komt nog eens bovenop dat onze zorg helemaal niet bij hen aansluit. Die is gericht op mensen die de weg weten te vinden en helder kunnen vertellen wat ze mankeert. Bij hen gebeurt het veel vaker dan bij jou en mij dat de doktersassistente na hun verhaal denkt: volgens mij is hier geen dokter nodig. Specifiek voor vluchtelingen geldt dat ze in eigen land heel andere zorg gewend zijn. In de meeste landen heb je geen huisartsen, maar kom je direct in het ziekenhuis terecht en krijg je bijvoorbeeld heel snel antibiotica voorgeschreven. Deze mensen hebben weinig

vertrouwen in huisartsen, want die zeggen dat het ziekenhuis of antibiotica niet nodig zijn.”

Wat kun u daartegen doen?

“Als huisarts merkte ik al dat ik vaak niet goed wist wat mijn patiënten nu belangrijk vonden. Dat was voor mij de prikkel om onderzoek te gaan doen. Bij dat onderzoek betrekken we van meet af aan de doelgroep zelf: wat vinden jullie belangrijk en wat zijn de redenen dat je niet met psychische klachten naar de dokter gaat of niet meedoet aan bevolkingsonderzoeken? Vervolgens ontwikkelen we samen met hen oplossingen, zoals begrijpelijk voorlichtingsmateriaal of een training voor zorgverleners. Dokters moeten zich er echt van bewust worden dat er verschillende waarden en normen zijn. Voor veel migranten telt bijvoorbeeld de lengte van het leven zwaarder dan kwaliteit van leven. Dat moet je weten als arts. Naarmate de afstand in cultuur, maar ook opleiding, tussen jou en de patiënt groter is, moet je alert zijn op die verschillen. Persoonsgerichte zorg is essentieel: je moet altijd de zorg afstemmen op de persoon die voor je zit en dat kun je

'ZO'N VERZEKERAAR ALS PROMOVENDUM, VIND IK **ECHT UIT** **DEN BOZE'**

alleen maar doen als je die persoon vraagt: wat vind jij belangrijk en waarover maak jij je zorgen? Dat moeten we heel erg leren.”

Dat vraagt wel meer tijd, toch?

“Dat zeggen mensen altijd, maar het goede nieuws is dat het uiteindelijk tijd bespaart. Patiënten komen minder vaak terug, omdat je ze beter hebt kunnen helpen. Ze worden ook minder vaak doorverwezen naar de tweedelijnszorg. Maar toegegeven, het eerste gesprek kost meer tijd. Wil je dit goed doen, dan moet ook de financiering van de zorg persoonsgericht worden. Nu krijg je voor elk consult en elke patiënt evenveel tijd en geld. Ik denk dat we veel meer toe zouden moeten naar een systeem waarbij de zwaarte van de problematiek of de moeite die iemand heeft om goede zorg te krijgen, meetelt. Het is bijvoorbeeld raar dat iedere diabetespatiënt standaard vier consulten per jaar krijgt. De een kan toe met één consult, een ander – die minder zelfredzaam is – heeft er misschien wel acht nodig. In de huidige financieringsstructuur kan dat niet, dan verlies je geld als je niet elke patiënt vier keer per jaar ziet. Bizar.”

Als zorgverzekeraars maar niet hun tarieven daaraan gaan aanpassen ...

“Dat is inderdaad een van de gevaren. Zo'n verzekeraar als Promovendum, die reclame maakt met lagere premies voor hoogopgeleiden, dat vind ik echt uit den boze. Dus moeten we landelijk goede afspraken maken, met solidariteit als uitgangspunt.”

Wat betekent voor u de identiteit van deze universiteit?

“Ik herken mezelf als katholiek in deze universiteit. Ik zeg katholiek, maar ik besef

zeer goed dat de meerderheid van onze studenten en medewerkers zich helemaal niet verbonden voelt met het katholicisme. Dat hoeft voor mij ook helemaal niet. Mijn drie kinderen zijn ook niet gelovig. Ik zie heel goed dat je het geloof niet nodig hebt om goede dingen te doen, laat staan om goede mensen te zijn. Dus ik zou niet willen dat mensen op de campus zich door het woord katholiek buitengesloten voelen. Maar voor mij heeft het geloof wel betekenis. Ik voel me erdoor gesteund en geïnspireerd.”

Waar zit die inspiratie in?

“Die vind ik in de kernwaarden die heel mooi zijn verwoord in het evangelie en in de christelijke sociale leer. Dan gaat het er ten eerste om dat elk mens telt. Oftewel elke student en elke medewerker is anders en laten we kijken naar wat iemand nodig heeft om zich te

ontplooiën en zijn of haar roeping te vinden. Ten tweede: solidariteit. Doe het samen, heb oog voor de ander en steun de ander waar die het niet zelf kan. Als derde: subsidiariteit. Wat mensen zelf kunnen of wat op een eenvoudig niveau kan, laat dat vooral daar besloten en gedaan worden. Dus probeer zo min mogelijk stringente regels te maken, maar houd het bij enkele algemene principes. En als vierde, de bodem onder alles: de gemeenschap. Je leeft niet alleen voor jezelf, je leeft ook juist voor de ander. Samen maken we er wat mooiers van in dit leven. Dat is de draad in mijn leven en die herken ik erg in de sfeer van deze universiteit, in de zorg voor duurzaamheid en het streven naar inclusie en diversiteit. Ik ben echt heel trots om op deze universiteit te mogen werken.”

Samen lopend over de campus wijst Van den Muijsenbergh diverse plekken aan die haar inspireren. De Studentenkerk, in het bestuur waarvan ze zit. “Dit is echt een plek die gelovige én ongelovige studenten ruimte biedt voor bezinning.” Ze wandelt ook graag door het groen naar het Berchmanianum, het voormalige jezuïetenklooster waar nu het college van bestuur en de algemene diensten van de universiteit zitten. “Ik houd erg van kloosters. Als kind kwam ik daar al vaak, omdat een oom en twee tantes van me in het klooster zaten. Ik vond het daar altijd fijn, de mensen waren heel aardig en het rook er altijd zo lekker. Een klooster straalt een enorme rust uit.”

INSPIRATIETIP

La vita è bella (regie: Roberto Benigni, 1997)

“Deze film geeft een prachtig beeld van liefde en hoop onder barre omstandigheden. Hij laat, heel humoristisch ook nog, zien hoe een vader zijn zoonje verstoppt in een concentratiekamp en hem laat geloven dat het een spel is. Mensen die, méér nog dan zichzelf, anderen beschermen en hoop geven, tegen beter weten in, dat inspireert mij. Zo iemand was ook Titus Brandsma.”

Gaat u nu nog weleens naar een klooster om tot rust te komen?

“Nee, eerlijk gezegd niet. Ik ben helemaal geen contemplatief type, juist druk en altijd bezig. Maar diezelfde soort rust vind ik wel zondags in de kerk. Daar denk je een heel uur lang gewoon aan niks of aan hogere zaken dan je werk of dagelijkse beslommingen. Ik vind dat heel fijn.”

De inspirerendste plek op de campus vindt ze het beeld van Titus Brandsma. Het staat voor haar symbool voor hoe je als mens en wetenschapper behoort te zijn. “Ik vind Titus Brandsma een prachtig voorbeeld van een wetenschapper die zijn geweten volgde en zich uitsprak tegen onrechtvaardigheid. Hij heeft zijn roeping ook in praktijk gebracht toen het heel moeilijk was; in de gevangenis en het concentratiekamp was hij een steun en voorbeeld voor andere gevangenen. En ja, hij heeft ook fouten gemaakt, keuzes waarvan je nu denkt: niet zo handig. Zo was hij kort aanhanger van Franco. Maar dat maakt hem een heilige van vlees en bloed. Dus ja, ik vind hem een mens om naar op te kijken.”

Een mens, zelfs een heilige, mag dus fouten maken?

“Ja. Dat is een van de belangrijkste mantra's in mijn leven. Je moet mensen altijd een tweede, derde en vierde kans geven. Dat probeer ik te doen voor daklozen en mensen zonder verblijfsvergunning. Velen van hen heb-

ben fouten in hun leven gemaakt, net als wij allemaal, en hebben die duur moeten betalen. Ik probeer ook onze studenten kansen te geven. Natuurlijk snap ik wel dat er allerlei regels zijn, maar ik probeer hen zoveel mogelijk te ondersteunen om hun talenten te verzilveren. Soms moet je tegen iemand zeggen: ‘Je bent niet in de weg gelegd om dokter te worden of er zijn omstandigheden die dat nu voor jou onmogelijk maken. Maar laten we samen kijken wat wel bij je past.’”

Kansen in plaats van belemmeringen, is Van den Muijsenberghs motto. Toen ze hoorde dat studenten met een migratieachtergrond veel vaker werden afgewezen tijdens hun coschappen, kwam ze in actie. “Het gaat om studenten die geboren en getogen zijn in Nederland, even slim en met dezelfde vaardigheden als medestudenten en toch worden ze onbewust anders beoordeeld. Dat heeft er onder meer mee te maken dat meisjes met een migratieachtergrond wat bescheidener zijn dan, ik zeg het maar even met een cliché, de blonde paardenstaart die op hockey zit. Daardoor denken artsen vaker dat ze geen interesse hebben of het niet kunnen. En jongens met een migratieachtergrond willen zo graag laten zien hoe goed ze zijn dat ze wat agressief en te weinig zelfreflectief overkomen.” Landelijk heeft Van den Muijsenbergh daarom met anderen een collectief voor diversiteit en inclusie in de geneeskunde opgericht. Ze is heel blij dat nu ook de Radboud Health Academy zich

actief inspant om meer aandacht voor diversiteit in de hele opleiding te realiseren. Ze kan zich vreselijk boos maken over hoe moeilijk Nederland het vluchteling-artsen maakt om hun beroep uit te oefenen. “We hebben het bijvoorbeeld over mensen die twintig jaar een volledig eigen chirurgpraktijk runden in Syrië of een vrouw die een grote kinderartspraktijk had in Afghanistan. Dus echt goede artsen. Ze moeten een enorm moeilijk artsexamen in het Nederlands doen, met veel basiskennis die je in de dagelijkse praktijk nauwelijks gebruikt. Hoe de nieren werken, bijvoorbeeld. Nou, dat moet je mij ook niet meer vragen. Ook het taalexamen is veel te streng, het vraagt een beheersing van het Nederlands die je alleen leert in langdurig contact met Nederlanders. Bij de voorbereiding op die examens krijgen ze nauwelijks ondersteuning, eerder tegenwerking, bijvoorbeeld van de Sociale Dienst. Deze mensen krijgen geen reële kans. Dat is zo'n verspilling van talent, terwijl we zo hard mensen in de gezondheidszorg nodig hebben.”

Wat zou uw oplossing zijn?

“Naar mijn idee zouden we deze vluchteling-artsen meteen in een medische setting aan het werk moeten zetten, onder begeleiding. Bijvoorbeeld bij mij in de huisartspraktijk of in een ziekenhuis. Dan kun je zien wat iemands vaardigheden zijn en kunnen ze de taal leren en hoe de Nederlandse gezondheidszorg werkt. Op een gegeven moment is iemand zover dat hij zelfstandig kan functioneren. Dan geef je mensen kansen in plaats van het huidige principe ‘nee, tenzij je supergoed bent en kei- en keihard werkt’.”

Van den Muijsenbergh blijft hoopvol tegen de keer ingaan. “Ik zie dat er in onze maatschappij veel misgaat door regelgeving en procedures die onrechtvaardig uitpakken, waar ik me dan boos over maak. Tegelijkertijd zie ik zoveel mensen die gewoon uit naastenliefde iets doen voor daklozen en vluchtelingen. Dat vind ik heel hoopgevend en enorm motiverend.” ■

PLEKKEN SOBER STUDIEHUIS

Toen de laatste franciscanen dit jaar hun klooster aan de Vermeerstraat verlieten, kwam het in de publieke verkoop. Een buurtbewoner vreesde dat een commerciële partij het zou kopen en eventueel zelfs zou slopen, want het gebouw had geen beschermde status. Een internetpetitie leverde binnen enkele dagen duizenden handtekeningen op, in de gemeenteraad stelde Stadspartij Nijmegen de zaak aan de orde en met een spoedprocedure werd klooster Sint Bonaventura beschermd als gemeentelijk monument. Dat is een goede afloop. Bonaventura is een mooi, sober gebouw met een fraaie bibliotheek en een intieme kapel. De bouw van het klooster hangt samen met de stichting van de universiteit in 1923. Het is een van de studiehuisen die kloosterordes in die jaren overal in Nijmegen bouwden om er hun docerende en studerende paters onder te brengen. Zo is er Piushove aan de Van Slichtenhorststraat, het Berchmanianum van de jezuïeten, tegenwoordig hoofdgebouw van de universiteit, en het Bisschop Hamerhuis van de scheutisten,

met zijn opvallende Chinese pagode die verwijst naar hun missiewerk in dat land. Bonaventura werd niet meteen in 1923 neergezet. Aanvankelijk betrokken de franciscaanse hoogleraren en studenten een woonhuis in de Vondelstraat. In 1926 werd een geschikt perceel gevonden aan de nog onbebouwde Vermeerstraat. H.M. Zoetmulder (1886-1954) werd als architect aangezocht. Hij was broer van ordegenoot Canisius Zoetmulder en was in 1914 zijn eigen architectenbureau begonnen op Heydenrijckstraat 3, een zelfontworpen huis, letterlijk om de hoek bij het te bouwen klooster. Veel bouwruimte had de architect overigens niet, schrijft pater Aurelius Pompen in een terugblik uit 1953. Met name de bibliotheek viel daardoor te klein uit ('wat nog altijd betreurd wordt'). En er diende zich nog een kwestie aan: het studiehuis mocht geen *oratorium publicum* krijgen, dat wil zeggen: geen publiek toegankelijke kapel. Het klooster stond in de Maria-Geboorteparochie. De dominicanen die de pastoor voor die parochiekerk leverden, vreesden dat hun parochianen zouden gaan kerken bij de

franciscaanse concurrentie. Dit probleem was zodanig serieus dat de bisschop de bouw voorjaar 1927 liet stopzetten, omdat hij had vernomen dat er toch een aan de buitenkant herkenbare kapel gepland was. Opgestuurde bouwtekeningen stelden de monseigneur te 's-Hertogenbosch pas gerust: van buiten was écht nergens aan te zien dat dit een klooster was. Pompen stelt ruim 25 jaar later nog tevreden vast: 'De gewone voorbijganger door de Vermeerstraat ontdekt niets wat op hem de indruk maakt van een klooster. Het is voor hem eenvoudig een fors groot gebouw met een flinke hoofdingang. Het kleine torentje op de kapel ontdekt hij niet eens en hij vraagt zich alleen af wat dat grote bibliotheekraam moet beduiden. En toch is de gevel goed, want hij stoort niet in deze rustige omgeving van kleine middenstanders, en hij beantwoordt volkomen aan de bedoeling om zich aan de buitenwereld niet op te dringen als een klooster, nog wel een Minderbroederklooster.'

JOS JOOSTEN ALUMNUS.
PUBLICEERT GEREGELD OVER DE
GESCHIEDENIS VAN NIJMEGEN

Zo zie ik Radboud

“In de jaren tachtig was ik als lid van de Universiteitsraad al betrokken bij discussies over de katholieke identiteit.

Jan Peters, destijds lid van het college van bestuur, opende me toen de ogen. Hij zei dat identiteit niet gaat over wat je exclusief maakt, maar over dat wat je verbindt, welke waarden je deelt. Bij de Radboud Universiteit denk ik aan waarden als respect richting anderen en vergevingsgezindheid. Bij respect gaan we in eerste instantie uit van respect richting andere mensen. Terecht natuurlijk, maar in de identiteit van de universiteit zou ik graag ook respect voor de natuur, onze leefomgeving, verankerd zien. Naast nadruk op diversiteit en inclusie, deden meerdere deelnemers in mijn sessie mijn aandacht voor duurzaamheid in de identiteit. De laatste jaren bekent de universiteit al duidelijker kleur, met campagnes als ‘Je bent nodig’ en de Radboud Impact Day, en het aannemen van een manager duurzaamheid.

Een dappere keuze, die ik als natuurwetenschapper alleen maar toejuich. Eindelijk durft de universiteit zich uit te spreken. Dankzij de beslissing om duurzaamheid op te nemen in alle curricula van de universiteit, kunnen we studenten trainen om kritisch te reflecteren op de effecten die ons gedrag op onze leefomgeving kan hebben, zodat ze daar ook bij stilstaan in hun latere leven en niet blindelings de golf van het grote geld volgen. Er is altijd een periode van (wetenschappelijke) onzekerheid tussen het ondernemen van een maatschappelijke

activiteit, zoals het verbranden van fossiele brandstof, en het moment dat zo’n activiteit ook schadelijke effecten blijkt te hebben. Hoe gaan we om met die onzekerheid? Wat mij betreft laten we ons leiden door respect voor de natuur en niet door het soms misplaatste vertrouwen dat we alle risico’s met wetenschap kunnen uitsluiten. Voor de wetenschap betekent dat: meer nadruk op wat mogelijke scenario’s zijn dan op wat we al wel weten. Zo kunnen we inzichtelijk maken waar de risico’s zitten en eventuele schade vóór zijn. Neem medicijnen. De resten daarvan belanden via het rioolwater in het milieu, met kwalijke gevolgen voor onder meer vogels en vissen. Als

‘Met de durf zich uit te spreken’

ondernemers al aan het begin van het productieproces oog hebben voor deze gevolgen, kunnen ze er rekening mee houden, bijvoorbeeld door te zoeken naar medicijnen die makkelijker afbreekbaar zijn. Dit gebeurt al wel, maar het kan nog veel systematischer. Met onze expertises op allerlei gebieden én de aanwezigheid van heel veel jonge mensen, kan de Radboud Universiteit een voortrekkersrol spelen in de verduurzaming van onze samenleving. Juist met complexe problemen als klimaatverandering en biodiversiteitsverlies, hebben we al onze disciplines – van economie en recht tot ethiek en communicatiewetenschap – hard nodig.”

Ad Ragas is hoogleraar Humane en ecologische risicobeoordeling.

Highlights uit 2022 van Radboud Reflects

Psycholoog Daniel Kahneman over de vraag of kunstmatige intelligentie betere beslissingen zou kunnen nemen dan bijvoorbeeld rechters, gezien de foutmarge van mensen door *noise*. Wat betreft eenvoudige kwesties waarschijnlijk wel, meende Kahneman, maar de meeste zaken zijn nog te complex. 'We moeten eerst onze principes en regels duidelijk articuleren, voordat kunstmatige intelligentie in staat is om het werk voor ons te doen. Dat is een langetermijnzaak.'

Politicooloog Haley Swedlund over honger in de Hoorn van Afrika: 'Ik doceer het vak *Conflict and Governance in Africa*. Aan het begin van deze cursus weerleg ik altijd drie stereotypen: Afrika als een *Lion King*-achtig continent zonder mensen, als een continent compleet verwoest in oorlog en als een continent volledig geteisterd door armoede en honger. We moeten continu op onszelf blijven reflecteren wat deze beelden betreft.'

Antropoloog Joris Luyendijk over zijn boek *De zeven vinkjes. Hoe mannen zoals ik de baas spelen*: 'Mijn boek gaat niet over gelijke kansen, het is een beroep op witte mannen om aan zelfreflectie te doen.'

Een deelnemer over schrijver David Van Reybrouck over kolonialisme: 'Ik vond het een uitstekende bijeenkomst met een goede en ter zake kundige gespreksleider, met vijf studenten die prima vragen hadden opgesteld en die ook goed wisten te stellen. David Van Reybrouck is een eminent denker en spreker. Kortom ik heb veel geleerd deze avond.'

Vooruitblik

Do 26 | 01 | 23 Filosoof Joseph Vogl en econoom Ivan Boldyrev over platformkapitalisme

In zijn nieuwste boek *Kapital und Ressentiment* stelt filosoof Joseph Vogl dat er een verschuiving is van kennis

naar informatie. Platforms als Facebook en Twitter verdienen geld met informatie en groeien door onvrede. De circulatie van informatie leidt tot een opiniemarkt waar de waarheid op het spel staat.

Schrijf je in voor de nieuwsbrief van Radboud Reflects en mis niks.

**RADBOUD
ACADEMY**

Hoe blijf jij je ontwikkelen?

Radboud Academy brengt het bij- en nascholingsaanbod van de Radboud Universiteit voor je samen. Vanaf 1 januari 2023 ontvang je hier als alumnus **10 % korting** op.

Keep learning > ru.nl/ra/korting

**RADBOUD
RECHARGE**

R

Alles weten over Radboud-onderzoek?

Ontvang elke week een kennisboost.

40+
artikelen
per maand

30+
interesse-
gebieden

2.700+
wetenschappers

Maak een gratis account aan op radboudrecharge.nl.

Het **Radboud Fonds** is een gezamenlijk initiatief van de Radboud Universiteit en het Radboudumc.

Meer weten? Kijk voor meer informatie over het Radboud Fonds op www.radboudfonds.nl of mail ons op fondsenwerving@ru.nl.

Doneren?

Bijdragen aan een van onze projecten? Doneer op IBAN: NL84 ABNA 0248 690 655. Of neem contact met ons op voor een schenking op maat.

Vluchtelingen ontvangen met open armen

Als je vlucht, dan laat je alles achter. Natuurlijk doe je dat niet zomaar. Hoe begin je ergens anders helemaal opnieuw? Waar je de taal slecht of niet spreekt. Geen huis hebt. Waardoor je niet langer kunt studeren. Misschien niet eens aan het werk kan, of niet aan het werk mag. Heb jij je weleens afgevraagd wat er gebeurt wanneer je vlucht?

Vaak ontbreekt het vluchtelingen aan perspectief: ze doorlopen allerlei procedures en kunnen alleen afwachten, zonder dat

ze (kunnen) deelnemen aan de maatschappij. "Dat moet anders", vond Lia Kleuskens, initiatiefnemer van Radboud Welcomes Newcomers. "We willen een wereld waarin gevluchte studenten van betekenis kunnen zijn. Daarom bieden we gratis onderwijs aan, zorgen we bijvoorbeeld voor boeken en een leenlaptop om daadwerkelijk te kunnen studeren en mag de student gebruik maken van de faciliteiten op de universiteit."

Een groot verschil

Toch houdt het daar niet op. Lia: "We helpen hen ook met het vervoer van en naar de campus." Daarnaast koppelen ze de studenten aan een buddy. "Dat zijn studenten die het leuk vinden om anderen te helpen en te begeleiden. Zij krijgen geen vergoeding, maar we trainen hen in interculturele communicatie – uiteraard krijgen ze zo nu en dan een presentje. Want we zijn supertrots op hun inzet!" Het volgen van een vak, maakt vaak al een groot verschil. "We horen van deelnemers heel vaak terug dat ze zich meer mens voelen en minder vluchteling, omdat ze kennis vergaren, meer structuur hebben

en zich weer onder de mensen bevinden", vertelt Lia enthousiast. "Buiten het feit dat we gevluchte studenten perspectief willen bieden, brengen zij ook een schat aan kennis en ervaring mee naar de Radboud Universiteit. En of de stu-

denten op den duur nou in Nijmegen of misschien buiten Nederland terechtkomen: we ontvangen alle studenten met open armen."

Radboud Welcomes Newcomers

Met Radboud Welcomes Newcomers helpen we gevluchte studenten studeren aan de universiteit. Omdat vluchtelingen vaak veel barrières tegenkomen, willen we zo veel mogelijk gevluchte studenten zo goed mogelijk helpen. Dat kunnen we niet zonder jouw hulp. Help jij mee om een gevluchte student weer perspectief te bieden? Draag bij aan het project door de QR-code te scannen.

FOTO: ERIK VAN T. HULLENAR

"Ik ben naar Nijmegen gekomen voor de studie, speciaal voor het programma van de Radboud Universiteit. Het was de enige kans om te studeren als vluchteling zonder officiële status."

ALEKSANDRA SAMAROVA

Blijf groeien

Je vindt op Career Central alle mogelijkheden om je ook na je studie te ontwikkelen: door een cursus te doen, lezingen te volgen, maar ook door het gesprek met elkaar aan te gaan. Je groeit, samen met onze Radboud-community.

Career Central.
Get on board.
www.ru.nl/careercentral

Opening Nijmeegse
universiteit 1923
(Regionaal Archief
Nijmegen)

Gezocht: Oude filmbeelden Nijmeegse universiteit

Regionaal Archief Nijmegen

De Radboud Universiteit is op zoek naar oude filmbeelden over tot de Nijmeegse universiteitsgeschiedenis. Een oproep aan alle oud-studenten, studentenverenigingen, medewerkers en andere particulieren: beschik je over oude filmbeelden over tot de Nijmeegse universiteit of andere objecten die raken aan de universiteitsgeschiedenis, en ben je bereid om deze te schenken aan het Universiteitsarchief? Zoek dan contact met universiteitsarchivaris Marianne Waldekker (marianne.waldekker@ru.nl).

Op maandag 3 april 2023 verzorgt Stichting Nijmegen Blijft in Beeld, samen met de dan honderd jaar oude Radboud Universiteit, in Concertgebouw De Vereeniging een filmvoorstelling rond het thema 'Stad en universiteit'. Mede op basis van nooit eerder vertoonde beelden wordt inzichtelijk gemaakt hoe Nijmegen zich in de loop van de twintigste eeuw tegen een uitgesproken katholieke achtergrond heeft ontwikkeld tot een brandpunt van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.

Voor meer informatie, zie www.nijmegenblijftinbeeld.nl/

Mens en heelal.

Gaan we het ooit helemaal begrijpen?

Volledig doorgronden?

De vraag stellen, is hem eigenlijk
al beantwoorden.

Maar we blijven het proberen vanuit
een niet te stillen nieuwsgierigheid.

Op zoek naar antwoorden voor
een aarde en een wereld waar we
steeds meer van vragen.

Dat vraagt om mensen die de wil
hebben om te willen weten.

Ieder vanuit een eigen specialiteit, verenigd
voor een gezamenlijk doel.

Verkennen, ontdekken, proberen,
falen en slagen.

Wij dagen je uit om samen met ons
de grens op te zoeken.

En eroverheen te denken.

Je bent nodig. Radboud Universiteit

